

משנה - סוטה - עיקר תוי"ט

[פרק א](#) • [פרק ב](#) • [פרק ג](#) • [פרק ד](#) • [פרק ה](#) • [פרק ו](#) • [פרק ז](#) • [פרק ח](#) • [פרק ט](#)

[פרק א](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#) [משנה ט](#)

[פרק ב](#)

[משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

[פרק ג](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#)

[פרק ד](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

[פרק ה](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

[פרק ו](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#)

[פרק ז](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)

[פרק ח](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

פרק ט

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

[ז משנה ט](#) [משנה יא](#) [משנה יב](#) [משנה יג](#) [משנה יד](#) [משנה טו](#)

א

פרק

פרק א - משנה א

[א] לאו מהמקנא דיק, שיכול לפרש הבא לקנאות, אלא כדפרש רש"י, מדלא תני רבי אליעזר אומר מקנא אדם לאשתו. תוספות. ולישנא דמקנא לשון פעס הוא, שמכעיסה ומקניטה. ופרש רש"י כמו הם קנאוני [דברים לב]. כי קנאה חמת גבר [משלי ו]. ולהלכה שכתב הר"ב דחייב לקנאות לישנא דהתראה כמו ויקנא ה' לארצו [יואל ב]. גמרא. ועין תוספות יום טוב: **[ב]** על פי כו'. דסתירה אתקש לטמאה, דכתוב ונסתרה והיא נטמאה. ובטמאה כלי עלמא מודו דעד אחד נאמן לאחר קנוי כו'. גמרא: **[ג]** הכי יליף לה בגמרא דף כ"ח: **[ד]** פרוש, אפלו על פי שנים כו'. אבל בזמן שיש מי המרים, אף על פי שאם תסתיר על פי עצמו או על פי עד אחד תאסר עליו עולמית, הואיל ואפשר שיכול להיות שתסתיר על פי שנים ואז ישקנה, לפיכך רשות או חובה לקנאות. מה שאין כן בזמן הזה שאי אפשר שתשוב להתרה, אסרו לקנאות כלל:

פרק א - משנה ב

[ה] וְאָמַר לָהּ לָאוּ פְּרוּשָׁא דְכִיכַד מְקַנָּא לָהּ הוּא, אֶלָּא תַרְתִּי קַתְנִי, וְהָכִי קָאָמַר, לֹא תִדְבְּרִי כּוּי. רַשִׁי: **[ו]** לְבֵיתָהּ. כְּלוּמַר לְבַעֲלָהּ, שֶׁלֹּא אֶסְרְתָה תּוֹרָה מִסִּפְקָא אֶלָּא עַל יְדֵי קְנוּי: **[ז]** בְּאִישׁ בִּינוּנִית. הַרְר"מ: **[ח]** בְּתַרוּמָה. כְּדִלְפִינָן לְקַמּוֹן שְׁלֵשָׁה וְנִטְמָאָה אַמּוּרִים בְּפַרְשָׁה, אֶחָד לְבַעַל וְאֶחָד לְבוֹעַל וְאֶחָד לְתַרוּמָה. רַשִׁי:

פרק א - משנה ג

[ט] עֵדִים. הוּא הַדִּין לְעַד אֶחָד, שֶׁכָּל מְקוֹם שֶׁהָאֱמִינָה תּוֹרָה לְעַד אֶחָד הָרִי כְּאִן שְׁנַיִם. תּוֹסְפוֹת. וְעֵין מַה שֶׁכְּתִבּוּ מִשְׁנֵה ב' פֶּרֶק ט"ז דִּיבְמוֹת: **[י]** אֶף עַל גַּב דְּדַרְשִׁינָן לִיהָ לְעַד אֶחָד נְאֻמָּן בְּסוּטָה, אִין מְקַרָּא יוֹצֵא מִיָּדִי פְּשׁוּטוֹ וְדַרְשִׁינָן לִיהָ נְמִי הָכִי. רַשִׁי: **[יא]** וְהִזְדַּר אָמַר לְהוּ רַבִּי יְהוּדָה מְקַרָּא דְכְּתִיב וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכֹּהֵן, מִן הַתּוֹרָה הָאִישׁ מְבִיא אֶת אִשְׁתּוֹ. גְּמָרָא:

פרק א - משנה ד

[יב] כְּדָרְדָּ. כְּלוּמַר כְּמוֹ שֶׁמְאִימִין יוֹתֵר עַל עֵדֵי נְפִשׁוֹת מְעַל עֵדֵי מְמוֹנוֹת, כְּדֵאִיתָא בְּסִנְהֶדְרִין, כְּמוֹ כֵּן מְאִימִין יוֹתֵר עַל הָאִשָּׁה. אֲבָל לֹא שְׂאוּתוֹ אִיּוֹם עֲצָמוֹ אוֹמְרִים בְּאִשָּׁה, שְׂאִין עֲנִינוֹ לְעֲנִינָה כָּלֵל: **[יג]** כְּשֶׁאָמַר יְהוּדָה צְדָקָה מִמֶּנִּי, עָמַד רְאוּבֵן וְאָמַר בְּלִבִּלְתִּי יְצוּעֵי אָבִי. תַּנְחוּמָא: **[יד]** וְכָל מִשְׁפַּחַת כּוּי. שְׂאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יְהִי נִמְצָאִין אֲנָשִׁי בֵּיתָהּ וּמִשְׁפַּחְתָּהּ בְּזַכְרוֹן אֱלוֹ הַדְּבָרִים. הַרְמְב"ם:

פרק א - משנה ה

[טו] וְיוֹצֵאת. וְאִינָה נְהַרְגַת, שֶׁלֹּא הִתְרוּ בָּהּ עֵדִים בְּשַׁעַת מַעֲשָׂה: **[טז]** הַמְזַרְחָ. שַׁעַר הַחִיצוֹן שֶׁבּוֹ נִכְנָסִין לְהַר הַבַּיִת. לְשַׁעַר נִקְנוֹר, וּמִשָּׁם לְשַׁעַר נִקְנוֹר הוּא שַׁעַר הָעֲלִיּוֹן שֶׁבִּין עֲזָרַת יִשְׂרָאֵל לְעֲזָרַת נָשִׁים. רַשִׁי: **[יז]** דְּאִי

לְאוּ הָכִי מַאי מַעְלִין, הָא הֵתִם קִימָא לְפָנֵי הַסְנֵהֲדָרִין שְׁבַלְשַׁבְתָּ הַגְזִית שְׁבַעֲזָרָה. גְּמָרָא. וְרַצוֹנוֹ לומר מוֹרִידִין וּמַעְלִין וּמוֹרִידִין: **[יח]** שְׁשָׁם כּוּי. וּבְמִשְׁנָה ג' פָּרָק ו' דְּשִׁקְלִים פֶּרֶשׁ הַר"ב שְׁעַר הַנְּשִׁים לְעַמּוּד עַל קַרְבָּנוֹ, הֵינּוּ בְּנֵדָר וְנִדָּב אוֹ שְׁאָר חוֹבוֹת שְׁאִינְן מְחַסְרֵי כְּפָרָה: **[יט]** מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִתְקַדְּשׁ בְּקִדְשֵׁת עֲזָרָה עֲבִי חָלַל אוֹתוֹ שְׁעַר, מִפְּנֵי הַמְצַרְעִין שְׁמִכְנִיסִין יְדֵיהֶן לְבַהוֹנוֹת לְתַן מְדָם הָאֲשָׁם עַל בְּהֵן יָדוֹ, וּמְחַסֵּר כְּפוּרִים שְׁנִכְנַס לְעֲזָרָה בְּכָרֵת, לְפִיכָּךְ לֹא קִדְּשׁוּם, שְׁיֻכַּל לְעַמּוּד בְּחָלַל הַשְּׁעַר כּוּי. שְׁאִם הָיָה כְּהוֹן מוֹצִיא אֶת דָּם הָאֲשָׁם חוּץ לְעֲזָרָה הָרִי הוּא נִפְסַל בְּיוֹצֵא, לְפִיכָּךְ צָרִיךְ לְהַכְנִיס יָדוֹ לְתוֹךְ חָלַל הָעֲזָרָה, וּבִיאַת מִקְצַת שָׂרִי רַחֲמֵנָא. רִשְׁי: **[כ]** לֹא הָיָה כּוּי. אֵף עַל גַּב דְּגִזְרַת הַכְּתוּב הוּא, שֶׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה לָאוּ מַעֲקָר הוּא. תּוֹסֵפוֹת: **[כא]** עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצוּיִין שֵׁם בְּעֲזָרָה יוֹתֵר מִשְׁאָר הָעָם. רִשְׁי. וְאִם הָיוּ פּוֹרְסִין סְדִין בִּינָה לְבֵין הָאֲנָשִׁים לֹא הָיָה נוּוֹל כָּל כָּךְ בְּפָנֵי הַנְּשִׁים כְּמוֹ בְּאֲנָשִׁים, שְׁאִין אִשָּׁה בּוֹשָׁה מִפְּנֵי חֲבָרוֹתֶיהָ, וְלֹא יוֹסְרוּ. תּוֹסֵפוֹת:

פרק א - משנה ו

[כב] נִזְמִים. הֵם תַּכְשִׁיטֵי הָאֵף. הַרְמַב"ס. וּמְלִשׁוֹן הַר"ב פָּרָק ו' דְּשַׁבְּתָּ גַם דְּאִזֵּן בְּכָלֵל: **[כג]** לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר בְּתַחֲלַת פְּרִשֵׁת עֲרִיּוֹת כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם וְגו'. וְאֵף עַל פִּי שֶׁנֶּאֱמַר כְּמוֹ כֵן וּכְמַעֲשֵׂה אֶרֶץ כְּנַעַן וְגו', וְיִקְחוּ חֶבֶל שְׁבַמְדִּינָה, כָּל הַשְּׂנוּיִים שְׂנוּכַל לַעֲשׂוֹת עוֹשִׂין כְּדִי לְנֹלֵה, וּלְפִיכָּךְ לּוֹקְחִין חֶבֶל מִצְרַיִם שֶׁלֹּא מִהַמְדִּינָה. תּוֹסֵפוֹת. וְכֵן יֵשׁ לְפָרֶשׁ כְּפִיפָה מִצְרַיִת דְּרִישׁ פָּרָק ב'. וְעִין תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: **[כד]** גִּס. כְּשֶׁהָאֲדָם רוֹאֶה בְּנֵי בֵיתוֹ דְּעֵתוֹ מִתְגַּבְּרַת עָלָיו וְלֹא תִירָא וְלֹא תוֹדָה. וְאִנּוּ מִבְּקִשִׁין שְׁתוֹדָה וְלֹא יִמָּחֶה שֵׁם הַקְּדוֹשׁ עַל הַמִּים. רִשְׁי:

פרק א - משנה ז

[כה] תַּחֲלָה. לְקַלֵּל אוֹתָהּ, דְּכַתִּיב בְּתַת ה' אֶת יַרְכָּךְ נוֹפֶלֶת וְאֶת בִּטְנְךָ צָבָה. רִשְׁי. וּבְגְמָרָא הָא כְּתִיב וְצָבְתָה בְּטִנָּה וְנִפְלָה יַרְכָּה. אָמַר אַבְיִי כִּי לֵיִט לֵיִט תַּחֲלָה יֵרָךְ וְהִדְר בְּטוֹן, וּמִיָּא כִּי אוֹרְחִיָּהוּ בְּדַקִּי בְּטוֹן בְּרִישָׁא וְהִדְר יֵרָךְ. בְּקַלְלָה נְמִי הַכְּתִיב לְצַבוֹת בְּטוֹן וְלִנְפֵל יֵרָךְ, הַהִיא דְּמוֹדַע לָהּ כְּהוֹן דְּבְטוֹן בְּרִישָׁא וְהִדְר יֵרָךְ, שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא לְעַז עַל מִים הַמְרִים:

פרק א - משנה ח

{כו} עיניו. שְׁנֵאמַר וַיֹּאמֶר שְׁמִשׁוֹן אֶל אָבִיו אוֹתָהּ קַח לִי כִּי הִיא יְשָׁרָה
בְּעֵינַי [שׁוֹפְטִים יד]: **{כז}** בְּשַׁעֲרוֹ. שְׁנֵאמַר וַיִּכְאַבְּשָׁלוֹם לֹא הָיָה אִישׁ יָפֵה וְגוֹ',
וַיִּגְלַחוּ אֶת רֹאשׁוֹ וְגוֹ' [שְׁמוּאֵל ב יד]: **{כח}** נִתְּלָה. שְׁנֵאמַר וַיִּקְרָא אַבְּשָׁלוֹם לְפָנָיו
וְגוֹ', וַיִּחְזַק רֹאשׁוֹ בְּאֵלָה וַיִּתֵּן בֵּין הַשָּׁמַיִם וּבֵין הָאָרֶץ וַהֲפָרַד אֲשֶׁר תַּחֲתָיו
עָבַר [שְׁמוּאֵל ב יח]. יח. גְּמָרָא:

פרק א - משנה ט

{כט} דְּהֵתֵם חֲדָא שְׁעֵתָא, הֲכָא שְׁבַעָה יוֹמֵי. גְּמָרָא. וְקָשָׁה, דְּבַמְרַגְלִים נִפְרַע
מֵהֶם יוֹם לְשָׁנָה, אִם כֹּן הֵיִתָּה מִדַּת פְּרַעֲנִיּוֹת מְרַבָּה מִמְּדָה טוֹבָה שְׁל מְרִים.
תּוֹסְפוֹת. וַיֵּשׁ לּוֹמֵר דְּלֹא קָשְׁיָא, שְׁמַפְנֵי מְדָה טוֹבָה הֲצִרְךָ הַפְּרַעֲנִיּוֹת
לְהִתְאַחֵר כָּל כֶּךָ כִּדִּי שְׁלֹא יָמוּת אַחַד מֵהֶם פְּחוֹת מִבְּן שְׁשִׁים. וְעֵין תּוֹסְפוֹת
יוֹם טוֹב: **{ל}** וְאִין בְּאַחֵיו כּוֹ'. שְׁהֵיָה שְׁלִיט. הֲרִי מְדָה שְׁמַדְד שְׁנִקְבַר אָבִיו
בְּגְדוּלִים, וּבּוֹ בְּמְדָה מְדָדוּ לוֹ שְׁנִקְבַר הוּא בְּגְדוּלִים. רְשִׁי: **{לא}** גְּדוּל
מִיּוֹסֵף. מִי לָנוּ לְעֵנִין כְּבוֹד קְבוּרָה לְקַבֵּר בְּגְדוּלִים גְּדוּל מִיּוֹסֵף שְׁלֹא נִתְעַסַק
בּוֹ אֶלָּא מִשָּׁה שֶׁהוּא גְּדוּל מִיִּשְׂרָאֵל וְאִין בְּיִשְׂרָאֵל גְּדוּל מִמֶּנּוּ. הֲרִי מְדָה
שְׁמַדְד לְקַבֵּר אֶת יוֹסֵף עַל יְדֵי גְדוּל בָּהּ מְדָדוּ לוֹ, שְׁאִין גְּדוּל בְּכְבוֹדוֹ מִמִּשָּׁה,
שְׁלֹא נִתְעַסַק בּוֹ אֶלָּא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. רְשִׁי: **{לב}** עַל כָּל כּוֹ'. וּמְכַל מְקוֹם
בְּהָא עֲדִיף מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשָּׁלוֹם, שְׁעֵמוּ לֹא נִתְעַסַק אֶלָּא הַמְּקוֹם בְּרוּךְ
הוּא, מֵה שְׁאִין כֹּן בְּשָׂאֵר הַצְּדִיקִים שְׁכְבוּד הִי יֶאֱסָפְהוּ וְעַם כָּל זֶה
מִתְעַסְקִים בּוֹ (גס) בְּנֵי אָדָם כְּדָרְךָ כָּל הָאָרֶץ. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ב - משנה ב

[א] חֲדָשָׁה. בְּגִמְרָא יְלִיף לִיהּ מִקְרָא, וְהוּא אֲלִיבָא דְכְּלִי עֲלָמָא. וְעֵינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[ב]** חֲצִי לַגּוּ. הִלְכְתָא גְמִירִי לָהּ. רִשְׁיִי. וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּהִכִּי גְמִירִי לָהּ, שְׁצָרִיךְ הַמִּים לְמַחֲוֹת הַכֶּתֶב יָפָה יָפָה בְּקִלוֹת. וְלִפְיֵךְ רַבִּי יְהוּדָה שְׂמַמְעֵט בְּכֶתֶב מְמַעֵט בְּמִים. וְעֵינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[ג]** לִימִינוּ. דְּאָמַר מַר כָּל פְּנוֹת שְׂאֵתָה פּוֹנָה לֹא יְהוּ אֶלָּא דָרְךְ יָמִין:

פרק ב - משנה ג

[ד] בָּא כּוּ'. הֵכָא וְדַאי תֵּנּוּ שְׁלֹא כְּסֻדְרָא, דְּהָא צָרִיךְ שְׂיִשְׁבִיעָה קִדְּם שְׂיִכְתֹּב כְּדַאִיתָא בְּגִמְרָא דְף י"ז. וְעֵינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[ה]** הֵכִי סִלְקָא דְעֵתָא דְגִמְרָא, אֲבָל לְמַסְקָנָא הֵנָּה טַעְמָא דְדְרִישׁ הַנָּקִי (בְּלֹא יו"ד) דְּמִשְׁמַע חֲנֻקִי וְקֵאִי אֶקְרָא דְבִתְרִיהּ דְּכִתִּיב וְאֵת כִּי שְׁטִית לְמִשְׁמַע הֵכִי, חֲנֻקִי מִמִּים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה וְאֵת כִּי שְׁטִית. רִשְׁיִי: **[ו]** בְּגִמְרָא. וְהֵכִי דְרִישׁ. אֵלוֹת אֵלוֹת מִמֶּשׁ, הָאֵלוֹת לְרַבּוֹת קְלָלוֹת הַבְּאוֹת מִחֲמַת בְּרָכוֹת. אֵלֶּה לְמַעוּטֵי קְלָלוֹת שְׂבַמְשֻׁנָּה תּוֹרָה, הָאֵלֶּה לְמַעוּטֵי צְנוּאוֹת וְקְבָלוֹת. דְּהִי דְגַבִּי מַעוּטָא לְמַעוּטָא דְרִשְׁיָנָן לָהּ. וְרַבִּי יוֹסִי הִי דְּהָאֵלֶּה אֵינּוּ מְמַעֵט, דְּאוֹרְחִיהּ הוּא. וְרַבִּי יְהוּדָה הִי דְּהָאֵלוֹת נִמְי לְמַעוּטָא דְרִישׁ לָהּ:

פרק ב - משנה ד

[ז] וּמְדַבְּרִים אוֹתָן בְּדָבָר שְׁקוֹרִין אוֹתוֹ גְּלִי"ד וְעוֹשִׁין כּוּ'. רִשְׁיִי: **[ח]** שְׁהִיו מְעַבְּדִים הַקְּלָפִים בְּעַפְצִים שְׁקוֹרִין גְּלִי"שׁ: **[ט]** בְּדִיו. מְלַאכְתָּ עֲשִׂיתוּ מִבְּאָר בְּמִשְׁנָה ב' פָּרָק ב' דְּמַגְלָה. וְאֶלָּא מִיְהוּ שְׂאֵנִי דִּי דְּהֵכָא מְדַהֲתִם, דְּהֵכָא דְּכִתִּיב וּמַחָה קִפִּיד קָרָא אֶכְתֹּב שְׁהוּא יָכוֹל לְהַמְחֹת, וְלִפְיֵךְ כְּשֶׁהִטִּל קִנְקִנְתוֹם בְּדִיו שְׁעַל יְדֵי כֹן מִתְקִים הָרִי זֶה פְּסוּל לְפָרֶשֶׁת סוּטָה. אֲבָל לְדַהֲתִם אֵינָה פְּסוּלָה, דְּהֵתִם לֹא קִפְדִּינָן שְׂתַּהֲא יָכוֹלָה לְהַמְחֹק. הַרְמַב"ם:

פרק ב - משנה ה

[י] אַרוֹסָה כּוֹי. אָף עַל פִּי שֶׁעַל הָאָרוֹסָה הָיָה הַגְּלוּגוּל, וְעַקֵּר שְׁבוּעָה רָאוּי לְהַקְדִּים, מִכָּל מְקוֹם הוֹאִיל וְאָרוֹסָה קוֹדֵם בְּזִמְן הַקְדִּימָה הַמְּשֻׁנָּה: **[יא]** חוֹזְרִין לָהּ לְתוֹדֹ גְרוּנָה כְּאֵדָם הַנְּחַנֵּק עַל יְדֵי מִשְׁקָה נִרְאָה כְּעוֹשֶׂה עֲרֵעֵר. וְהוּא לְשׁוֹן זַעֲקַת שֶׁבֶר יַעוּעְרוּ. וְכֵן הוּא בְּגִמְרָא:

פרק ב - משנה ו

[יב] הָכִי גְרָסִינָן לִיה בַּמְּשֻׁנָּה. וְהָכִי קְאָמֵר, לֹא עַל קִדָּם שֶׁתִּתְאַרְס, כְּלוּמֵר אִם בְּנִשׁוּאִין הָרֵאשׁוֹנִים הִשְׁבִּיעָה אִינוּ מְגַלְגֵּל עַל קִדָּם שֶׁתִּתְאַרְס, וְכֵן לֹא מִשְׁנֵתִגְרָשָׁה וְנִסְתְּרָה כּוֹי. וְאַחַר כֵּן הַחֲזִירָה וְהִשְׁבִּיעָה לְאַחַר נִשׁוּאִין שְׁנִיִּים לֹא הָיָה מִתְּנָה עִמָּה עַל אַחַר הַגְּרוּשִׁין, וּמְלִי מְלִי קִתְּנִי. וְעַיִן תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **[יג]** הַפְּלֵל כּוֹי. הָא הִיתָה אֲסוּרָה, כְּגוֹן אִם הִיא יְבָמָה וְאִם זִנְתָה בְּנִשׁוּאִי אַחֲיוּ נְאֻסָּרָה עָלָיו, כְּדִתְנֵן בַּמְּשֻׁנָּה ב' פָּרֵק קִמָּא וְאִם מִת חוֹלְצַת כּוֹי, וְאִי נְמִי בְּמַחֲזִיר גְרוּשָׁתוּ וְאִם זִנְתָה בְּנִשׁוּאִין הָרֵאשׁוֹנִים נְאֻסָּרָה עָלָיו, לְפִיכָּן יָכוֹל לְהִתְנַת עַל כָּל זֶה. גִּמְרָא:

ג

פרק

פרק ג - משנה א

[א] יְרוּשְׁלָמִי, וְאִין הִדְבֵּר כְּעוֹר, וּמִנִּיחַ מִפָּה וְאִינוּ חוֹצֵץ, וּמְבִיא כְּהוֹן זָקֵן. וְאַפְלוּ תִימָא כְּהוֹן יָלֵד, שְׂאִין יֵצֵר הָרַע מְצוּי לְשַׁעָה. תּוֹסְפּוֹת:

פרק ג - משנה ב

[ב] מקריב. גמרא, הא אקרבה, הכי קאמר כו', ובהשקאה גופה פליגי רבי שמעון ורבנן: **[ג]** לאו דוקא נקט, דקרא אתא לרשומן נפר, דכיון דכתיב ומחה ממילא שמעינן ארשומו נפר דלאו מחוי הוא כו', אלא עקר קרא אם הקריב מנחתה ואחר כך השקה כשרה, כדדריש רבי שמעון והשקה. תוספות:

פרק ג - משנה ג

[ד] איני כו'. ואף על פי שאינה אומרת טמאה אני שאין כופין אותה לשתות. הרמב"ם: **[ה] נגנזת.** דכל כתבי הקדש שאינן נראוין לקרא בהן נגנזין, שלא יתבזו. רש"י: **[ו]** והאי מתפגרת הינו נשרפת כדאמר לקמן ואלו שמנחותיהן נשרפות כו': **[ז] מערערים.** לשון ערער תתערער [נרמיה נא]. שאם נמחקה מגלה ואמרה איני שותה מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחיה: **[ח] רש"י.** ונראה שנתכוננו להעמיד המשנה כרבי עקיבא דסבר דאומרת איני שותה כי אומרת מחמת בעתותא הוא דמערערין, והכא מחמת בעתותא קימינן. ואי נמי לרבי יהודה דסבר דלעולם מערערין, וטעמא מפרשים אליביה דלעולם אף על פי שאין אנו רואין בעתותא יש לנו לחוש דלמא מחמת בעתותא:

פרק ג - משנה ד

[ט] אימא סיפא אם יש לה זכות תולה, והא רבי שמעון סבר דאין זכות תולה. ומשני בזכות כרבנן סבירא ליה: **[י] דמחמת בעיתותא פתאומית רגילה לפרס,** שפרפים הדמים ונפתח המקור. ולא דמי לחרדה מסלקת הדמים דתנן סוף פרק ד' דנדה, שהיא דאגה [שאאינה באה פתאום]. גמרא: **[יא] וטעמא שהיא נקרא מחנה לוייה.** ועין תוספות יום טוב: **[יב] לפי שעד שער נקנור** הוא מחנה לוייה, וקוראהו בכלל הר הבית, ושער נקנור עצמו אף על פי שהוא בעזרת ישראל לא נתקדש כו', וקדשת עזרה רצונו לומר עזרת ישראל ומשם ואילך שהוא מחנה שכניה: **[יג] אלא מיהת הכל לפי זכותה,** שאינה דומה עושה מרבה לעושה מעט: **[יד] שנה.** ואף על פי שאין ראה לדבר זכר לדבר, דכתיב [דניאל ד] וחטין בצדקה פרק וגו' הו תהוה

אֲרָכָה לְשָׁלוֹתָד. וּכְתִיב כֹּלָא מָטָה עַל נְבוּכַדְנֶצַּר מִלְכָּא וְגוֹי לְקַצַּת יִרְחִין תְּרִי עֶשֶׂר. גְּמָרָא: **[טו]** שְׁתֵּי שָׁנִים כּוֹי. יְרוּשְׁלָמִי. שָׁנָה אַחַת מִנְבוּכַדְנֶצַּר. שְׁתֵּי שָׁנִים מֵאֲמִנוֹן, וַיְהִי לְשָׁנֵתִים יָמִים [שְׁמוֹאֵל ב יג]. שְׁלֹשׁ שָׁנִים מֵאַחָאָב, וַיֵּשְׁבוּ שְׁלֹשׁ שָׁנִים אֵין מִלְחָמָה [מְלָכִים א כב]: **[טז]** תַּדְע כּוֹי. תִּרְאָה וְתִלְמֹד בְּפִרְשַׁת סוּטָה, דִּילְפִינֵן וְנִקְתָּה וְנִזְרָעָה זָרַע. וְנִקְתָּה עַל יְדֵי זְכוּיֹת כְּדֵי זָרִיעַת זָרַע תִּשְׁעָה חֲדָשִׁים, וַיֵּשׁ אֲוִמְרִים יוֹתֵר כְּדִמְפָרֵשׁ בְּגְמָרָא: **[יז]** כָּאֵלוּ כְּתִיב בְּטִי"ת, מֵעַנְיֵן חֲבִית שְׁנִתְרוּעָה וּטְפָלָה בְּגִלְלִים, וּטְפָלָה שֶׁל תַּנּוּר. כִּי הִתִּי"ו וְהִטִּי"ת מִתְחַלְפִין בְּמוֹצָא דְטַלְנִית. וְהִרְמַבִּ"ם פִּרְשׁ תַּפְלוֹת דְּבָרֵי הַבְּאִי וְדְבָרֵי מְשָׁלִים, מִלְּשׁוֹן הַיָּאֲכָל תַּפְל בְּלִי מְלַח [אִיּוֹב ו], שְׁעַנְיֵנוּ דְּבַר חֲסָר וְגִרּוּעַ: **[יח]** וְרַבְּנָן כְּלוּמַר בֶּן עֲזַאי, מִבְּעֵיא לִיהַ לְכַדְרַבִּי יוֹסִי בַר חֲנִינָא דְאָמַר אֵין דְּבָרֵי תוֹרָה מִתְקַיְמִין אֲלָא בִּידֵי מִי שְׁמַעְמִיד עֲצֵמוּ עָרוּם עָלֶיהָ. פִּרְשׁ רַשִׁי שְׁפָרֵשׁ מְכַל עֶסְקִיו וְנַעֲשֶׂה עָלֶיהָ עֵנִי וְחֲסָר כֹּל. לִישָׁנָא אַחֲרִינָא שְׁמַעְרִים שְׁיִתְקִים תּוֹרְתוֹ לְקַבֵּץ עַל יָד לְלַמֵּד מְכַל אָדָם: **[יט]** לְשׁוֹן הִרְמַבִּ"ם, הַחֲכָמִים קוֹרִין עֲצָמָם פְּרוּשִׁים לְהִיּוֹתָם מִפְּרֻשִׁים מִבְּנֵי אָדָם שְׁיֵשׁ לָהֶם חֲסָרוֹנוֹת וְהַמְדוֹת הַפְּחָתִיּוֹת וְהַרְדִּיפָה אַחַר תַּאֲוֹת הָעוֹלָם. הֵם מִיַּחֲלִים לְשֹׁכֵר הָעוֹלָם הַבָּא וְלַמְדוֹת הַמְּעַלּוֹת: **[כ]** מִבְּלִי כּוֹי. אוֹ מְכַלִּי עוֹלָם. שְׁאֵלוּ הַדְּבָרִים הַמְּפָסִידִים מְצִיאוֹת הָאָדָם. הִרְמַבִּ"ם. וְרָצָה מְצִיאוֹת הָאָדָם לְפִי שֶׁהוּא עֶקֶר הַבְּרִיאָה בְּעוֹלָם הַשָּׁפֵל. וְכֵן אָמְרוּ עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד:

פרק ג - משנה ה

[כא] מִתְנוּנָה. פְּלִיגֵי בָּהּ, רַב יוֹסֵף סְבִירָא לִיהַ דְּלִתְנָא קַמָּא מִתְנוּנָה נְמִי לֹא, וְרַב שֶׁשֶׁת סוּבֵר דְּתַנָּא קַמָּא נְמִי סְבִירָא לִיהַ דְּתוּלָה אָבֵל מִתְנוּנָה וְכוּי. וּפְרַשׁ רַשִׁי וְלֹא פְּלִיגֵי עָלֶיהָ דְּרַבִּי אֲלָא בְּסוּף שֶׁהִיא מֵתָה בְּאוֹתָהּ מִיָּתָהּ לַחֹד. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ג - משנה ו

[כב] עֵדִים כּוֹי בָּא עָלֶיהָ. וְאֵף עַל גַּב דְּבַהֲנֵי אַגְלִי מִלְתָּא לְמַפְרַע דְּכִי קְדוּשׁ בְּטַעוֹת קְדוּשׁ, גְּזָרָה שְׁמָא יֵאמְרוּ מוֹצִיאִים מְכַלִּי שְׁרַת לְחַלְיֵן. גְּמָרָא. תּוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים: **[כג]** שְׁלֹא בְּדַקְדוּק כְּתַב כּוֹן, דְּקַרִיבָה הֵינּוּ עַל הַמְּזַבַּח, וְאֵלוּ בֵּית הַדָּשֵׁן הֵינּוּ מְקוּם בְּעִזְרָה לְפָסוּלִי מִקְדָּשִׁים הַנְּשַׁרְפִים, כְּמוֹ שְׁכַתֵּב הַר"ב לְעִיל מְשָׁנָה ג'. אֲלָא כְּתַנָּאי. וְכַלִּי עֲלָמָא כֹּל שְׁמַמְנוּ לְאִשִּׁים הַרִי זָה

בְּבֵל תִּקְטִירוּ מִדְּכָתִיב לֹא תִקְטִירוּ מִמֶּנּוּ כּוֹי. כָּל שְׁמִמֶּנּוּ כּוֹי. דְּרַבִּי אֶלְעָזָר
סָבַר מִקְרִיב הַשְּׂיָרִים עַל הַמִּזְבֵּחַ וְלֹשֶׁם יַעֲצִים. וְלִרְבִּנְךָ לִית לְהוּ הָאִי סָבַר
אֶלָּא נִשְׂרָפִים שְׂיָרֵיהֶּ עַל בֵּית הַדָּשָׁן. כְּדָאִיתָּא בְּגִמְרָא:

פרק ג - משנה ז

[כד] לָאו דְּוִקָּא, דְּהוּא הִדִּין חוּבָה. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[כה]** כְּדִרְשִׁינְךָ
בְּקִדּוּשֵׁי דְף ע"ז: **[כו]** וְלִשׁוֹן סָפְרָא, לְהַחֲלוֹ, בְּזִמְן שֶׁהוּא נוֹהֵג מִנְהַג זֶה הִרִי
הוּא חֲלִין: **[כז]** וְאִף עַל גַּב דְּמַבְנֵי אֶהְרֹן מִמַּעֲטִינְךָ וְלֹא בְּנוֹת אֶהְרֹן, טָרַח
קָרָא וְכָתַב זָכָר לְרַבּוֹת בְּעַלֵּי מוֹמִין לְמַחֲלוּקָתָהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַר"ב בְּרִישׁ פֶּרֶק
י"ב דְּזַבְחִים:

פרק ג - משנה ח

[כח] מֵה בֵּין כּוֹי. שִׁיר טוֹבָא, הִנָּךְ דְּסוֹף פֶּרֶק קָמָא דְּקִדּוּשֵׁי, וְכֵן הָא דְּאִין
אִשָּׁה מִפְּרָה נְדָרֵי בִתָּה: **[כט]** עֵין פְּרוּשׁוֹ פֶּרֶק ד' דְּנִזִּיר מִשְׁנָה ו' כּוֹי. וְנִרְאָה
לִי דְּפְרוּשׁ לְכַשְׂיִגְדֵּל כְּלוּמַר לְאַחַר שֶׁנַּעֲשֶׂה גְדוּל לְעֵנִין נְדָרִים, וּמִיָּהוּ עַד
שְׂיָבִיא שְׂתֵי שְׁעָרוֹת אַחַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וְתוֹ לֹא, דְּפִשְׂטָא דְּמַכְיִין שְׂיָצָא
מִרְשׁוֹתוֹ לְגַמְרֵי פִקְעָה לָהּ הִדְרַת אָבִיו וּמִמִּילָא אִין צָרִיךְ לְהַשְׁלִים עוֹד
נְזִירוֹתוֹ. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[ל]** בִּתּוֹ. לְאִמָּה כְּשֶׁהִיא קִטְנָה. רִש"י: **[לא]**
בִּתָּה. דְּכָתִיב כִּי יִמְכַר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ [שְׁמוֹת כ"א]. גְּמָרָא: **[לב]** לָאו לְאַפּוֹקִי
נַעֲרָה, דְּבִהֲדִיא תִנּוּן הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ אֶת בִּתּוֹ כְּשֶׁהִיא נַעֲרָה. אֶלָּא לְאַפּוֹקִי
בּוֹגֶרֶת: **[לג]** מְקַדֵּשֶׁת. מִרִּישָׁא דְּקָרָא דְּאֶת בִּתִּי נִתְתִּי לְאִישׁ יְלִיף לִיה, וְאָמַר
אָבִי הִנַּעֲרָה אֶל הַזְּקֵנִים, מִשְׁמַע לְמַעַט אִמָּה דְּאִינָה זְכָאָה בְּבִתָּה
לְתַת. תּוֹסְפוֹת: **[לד]** אוֹתוֹ לְגוֹפִיָּה אֲצִטְרִיךְ, דְּבִלָּא כְּסוּתוֹ, וְעַקֵּר טַעְמָא
מִשׁוּם בְּזִיוָנָא. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ד - משנה א

א דְּוָאֲמַרְתָּ אֲלֵיהֶם רַבּוּיָא: **ב** אֲלַמְנָה כּוּי. מְשׁוּם דְּחִלּוּקִין בְּטַעֲמָא הֲצַרְדָּ לְחִלְקוֹן. תּוֹסְפוֹת: **ג** וְלֹא צְרִיכִין לּוֹמַר דְּחִלּוּצָה מְשׁוּם אֲשַׁגְרַת לִישָׁנָא, כְּמוֹ שְׁפַתְבִּיתִי בְּרִישׁ פְּרָק ט' דִּיבְמוֹת. אֲלָא כָּל עוֹן קְאָמַר וְעוֹן דְּדַבְרֵי סוֹפְרִים נְמִי בְּכָלֵל, כְּדֹאֲשַׁכְּחוֹן לְעֵנְוִן הִירָא וְרַדְּ הַלְבָב, דְּסַבִּירָא לִיהּ דִּירָאת עֵבְרָה דְּדַבְרֵי סוֹפְרִים בְּכָלֵל זֵו. נְרָאָה לִי. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב. וְעֵין עוֹד:

פרק ד - משנה ב

ד וְלֹא דְמִי לְמִשְׁנָה ג' פְּרָק ד' דִּיבְמוֹת. דְּהֵתִם סְפֵק נְשׁוּאָה, וְהוּי סְפֵק אִי עוֹמֵד לְגַבּוֹת כְּלָל. מַה שְּׂאִין כּוֹן הֵכָא דְכְּשָׁמַת הִבְעֵל וְדֹאִי עוֹמֵד לְגַבּוֹת אֲלָא מְטַעֵם אַחַר נְבֵא לְהַפְסִידָהּ, הוּי הִיא כְּגַבְתָּהּ וּמְחִזְקָתָהּ. גְּמַרָא: **ה** וְלֹא נוֹטְלוֹת. וְלֹא שְׂנִיד לּוֹמַר הָעֵמֵד אֲשֶׁה עַל חִזְקָתָהּ כְּמוֹ בְּפִרְק קָמָא דְּכַתְבּוֹת מְשָׁנָה ו' ח' וְאִימָא לֹא זִנְתָהּ, שְׁהֵרִי רְגִלִים לְדַבְרָה, שְׁקִנְאָ לָהּ וְנִסְתַּרְתָּהּ, וְהַפְתּוּב הוֹצִיאָהּ מֵאוֹתָהּ חִזְקָה וְעֲשָׂאָה סְפֵק. תּוֹסְפוֹת:

פרק ד - משנה ג

ו יְכוּל הוּא כּוּי. וְהֵכִי סַבִּירָא לְהוּ לְרַבְּנָן, אִו אֲשֶׁה אִו בְּנִים, כְּמוֹ שְׂאָמְרוּ בְּמִשְׁנָה ה' פְּרָק ו' דִּיבְמוֹת. וְכִי תִימָא הָא רַבְּנָן אִית לְהוּ הֵד סַבְרָא בְּמַעְבְּרַת וּמֵאִי שְׁנָא, נְרָאָה לִי דְהָא דְאִילוֹנִית אֲסוּרִיהוּ דְּמַפְקַד אֲפִרְיָה וּרְבִיָּה וְלִהְחִזִּיק מְצוּה מִן הַתּוֹרָה אֲסוּרוּהָ, אֲבָל מְעַבְּרַת וּמִינְקַת לֹא גְזָרוּ לְהַחֲזִיק שׁוּם מְצוּה אֲלָא מִפְּנֵי חֲשֵׁשׁ הַתִּינּוֹק שְׂמָא תִתְעַבֵּר שְׁנִית בְּזִמְן הַהֲנָקָה כּוּי, וְלִפְיֵקָד לֹא הִחְמִירוּ בָּהּ, וְזֵהוּ שְׁפַתְבִּי הַרְמַבְי"ם שְׂאִין כְּאִן עֵבְרָה, כְּלוּמַר אֲלָא תִקְנָהּ, וּמְכַל מְקוּם אֲסוּר לְעַבְרָה. אֲבָל אִילוֹנִית הִיא גְזָרָה וּבְכָלֵל עֲשׂוּ מְשֻׁמְרַת לְמִשְׁמֶרֶת, וְהוּא עֵבְרָה מְדַבְרֵי סוֹפְרִים. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ד - משנה ד

[ז] וְקָשְׂיָא, דְּאֵשֶׁת כְּהֵן שְׁשִׁתָּתָה מִתְּרַת מִבְּעִיָּא לִיה. וּבְגִמְרָא, אֵשֶׁת כְּהֵן שׁוֹתָה פְּשִׁיטָא, מֵהוּ דְּתִימָא אֵשֶׁת כְּהֵן דְּאֶפְלוּ כִּי נִתְּפְּשָׁה אֶסוּרָה אִימָא לֹא תִשְׁתָּה, קָא מִשְׁמַע לָן. וּמִתְּרַת לְבַעֲלָה פְּשִׁיטָא בְּמִתְּנֻנְהָ דְּרַךְ אֲבָרִים כּוּי אִימָא דְּנֶאֱנָסָה כּוּי, קָא מִשְׁמַע לָן. וְעֵינֵן תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **[ח]** אֵשֶׁת סָרִיס. לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, סָרִיס חֲמָה אוֹ סָרִיס אָדָם, הַמִּתְּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן. וְסָרִיס אָדָם כְּשִׁשְׁתָּה כּוֹס שֶׁל עֶקְרִין, שְׁמִתְּרַת לוֹ, וְקָרִי לִיה סָרִיס אָדָם לְפִי שְׁעַל יְדֵי אָדָם בָּא לוֹ. כְּסָף מְשֻׁנָּה. וְעֵינֵן תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **[ט]** וּמִבְּלַעְדֵי אִישׁוּךְ לְקַדְמָה שְׂכִיבַת הַבַּעַל. תּוֹסְפּוֹת: **[י]** וְתִימָה, הָא שְׁמַעֲיֵנן לָהּ מֵאֲלֻמְנָה לְכַהֵן גְּדוֹל דְּאֶסוּרָה וְקִימָא לְבַעַל, וְאֶפְלוּ הָכִי אֶצְטְרִיךְ קָרָא דְּכִי תִשְׁטָה לְמַעוּטֵי הָא לָאוּ הָכִי שׁוֹתָה. תּוֹסְפּוֹת: **[יא]** מִשְׁמַע לִיה כּוּי דְּבִן תִּשְׁעֵ וְיוֹם אֶחָד אִישׁ מִקָּרִי לְגַבֵּי שְׂכִיבָה. כְּסָף מְשֻׁנָּה. וּבִזְזָה מְסַלֵּק מַה שְׁהִשִּׁיב עָלָיו הָר"ב: **[יב]** כְּדַתְנֵן בְּמִשְׁנָה ג' פָּרָק ז' דִּתְמוּרָה. גְּמָרָא:

פרק ד - משנה ה

[יג] וּמִשְׁמַע דְּחֵרֶשׁ וְשׁוֹטָה שְׂאִין מוֹנַע לְהַשְׁקוּתָהּ אֶלָּא מִמָּה שְׂאִינן בְּנֵי קְנוּי וְלֹא שְׁמַעְטָם הַכְּתוּב מִצַּד הַמּוּם שְׂבָהֶם, שְׂאִינָם בְּכֻלָּל הַהֶקֶשׁ דְּאִשָּׁה תַּחַת אִשָּׁה. וְהָרַמְבַּ"ם בְּחִבּוּרוֹ כְּתַב דְּחֵרֶשׁ וְחֵרֶשֶׁת אִינן שׁוֹתוֹת, דְּאָמַר קָרָא וְאָמַר וְגו' שְׁתֵּהָא שׁוֹמְעַת. וְהַשְׁמִיט שׁוֹטִית. וְלֹא יִדְעָתִי מִנֵּין לוֹ זֶה הַלְמוּד, דְּבְגִמְרָא תִלְמוּד לומר אִישׁ לְרַבּוֹת אֵשֶׁת חֵרֶשׁ וְאֵשֶׁת שׁוֹטָה כּוּי:

פרק ה - משנה א

[א] דאי אפטר לומר הבעל אם אינו מנקה מעון, דהא כשאינו מנקה מעון לא בדקי לה מיא לדידה. והא דלא תנן לבועל כדקתני בסיפא, דהכא אידי דתני אותה תני אותו, וסיפא אידי דתני בעל תני בועל. גמרא: **[ב]** דלביאת מים תלתא כתיבי. וצריכי, חד לצנאה שהקדוש ברוך הוא גוזר שיבאו בה המים, וחד לעשיה מודיע הקדוש ברוך הוא ומבטיח לישראל שיבדקה המים, וחד לידיעה דבטון והדר גרד שלא להוציא לעז פיון דבקלה מזכיר גרד תחלה. ותלתא וי"ו לצנאה ועשיה וידיעה לנואף. גמרא. ומשום הכי באסורא דנואף סגי בחד גי"ו לדרשא:

פרק ה - משנה ב

[ג] את השלישי. לפי מה שכתב הר"ב בפרק קמא דפסחים משנה ו' דאין אכל מטמא אכל מן התורה אליבא דרבי עקיבא נמי, פרש רש"י שם דשלישי דהכא הינו משקין: **[ד]** שאין לו כו'. גמרא. ומאחר דאין לו למה טמא. ומשני, מן התורה אין לו, מדין קל וחמר יש לו, ודור אחר פריד עליה: **[ה]** עקיבא כו'. ולא נמנה בין התלמידים החשובים שהיו לו לרבן יוחנן בן זכאי שמנאם במשנה ח' פרק ב' דאבות, שלא תלמידו היה אלא תלמיד תלמידו, והוא רבי אליעזר בן הורקנוס:

פרק ה - משנה ג

[ו] ונראה לי משום דתפסת מעט תפסת, פיון דבחד ענינא הוא לרבי אליעזר. אבל לרבי עקיבא דקרא דאלף בשל לויים וקרא דאלפים בשל שבת, דתרי עניני נינהו, מקימו המקראות שניהם כמות שהן: **[ז]** שמע מנה דלרבי עקיבא אלפים דאורייתא הו. ועין תוספות יום טוב שהניח בצריך:

פרק ה - משנה ד

[ח] מְסִיִּים בְּבִרְיָתָא מִשָּׁה אָמַר אֲשִׁירָה לְהִי וְהֵן אוֹמְרִים אֲשִׁירָה לְהִי. מִשָּׁה אָמַר כִּי גָאָה גָאָה וְהֵן אוֹמְרִים אֲשִׁירָה לְהִי. וְלִישְׁנָא דְרַאשֵׁי פְּרָקִים קְשִׁיָּא, וְלָכוּן נִרְאָה לִי שֶׁהַשִּׁירָה מִתְחַלֶּקֶת לְעֵנְיָנִים וּפְרָקִים, וּבְכָל פְּרָק הָיוּ עוֹנִין אוֹתוֹ רֵאשׁ פְּרָק. וּבְהִלָּל פְּלִיגֵי רִשְׁיֵי וְתוֹסְפוֹת, דְּלְרִשְׁיֵי בְּרַאשֵׁי פְּרָקִים עוֹנִים רֵאשֵׁי פְּרָקִים וְלֹא יוֹתֵר, וְעַל כֵּן דְּבַר חוּץ מִרַאשֵׁי פְּרָקִים עוֹנִים הִלְלוּיָהּ, עַד שֶׁיִּגְמַר אֶת הַלֵּל. וְלִהְיוֹסְפוֹת מִתְחַלֶּת הַפְּרָק עַד סוּפוֹ עוֹנָה רֵאשׁוֹ עַל כֵּן דְּבַר וְדְבַר עַד סוּפוֹ, וְכֵן פְּרָק שְׁנֵי כוּי: **[ט]** אֵת שְׁמַע. כְּסוּפֵר הַפּוֹרֵס עַל שְׁמַע בְּבֵית הַכְּנֻסֶת, שֶׁהוּא פּוֹתַח תְּחִלָּה וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו. פֶּרֶשׁ רִשְׁיֵי וְקוֹרִין כֵּלָן יַחַד, וְכֵן שְׁרֵתָה רּוּחַ הַקֹּדֶשׁ עַל כָּלָם וְכוּנּוּ יַחַד אֶת הַשִּׁירָה כְּכַתְּבָהּ. וּמִפְּרֶשׁ בְּגִמְרָא טַעְמָא דְרַבִּי נַחֲמִיָּה דְדַרְשִׁינּוּ וַיֹּאמְרוּ, דְאָמּוּר כֵּלָהוּ בְּהַדִּי הַדְּדִי, לְאָמַר, דְּפִתַח מִשָּׁה בְּרִישָׁא: **[י]** וְלֹא כְּקוֹרִין. נִרְאָה לִי לְהַכִּי קֹאמֵר תּוֹ, לְאַפּוֹקִי נְמִי מִדַּעַת שְׁלִישִׁית, כְּקָטָן הַמְּקַרָא אֶת הַהִלָּל, וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו כֵּן מַה שֶׁהוּא אוֹמֵר, מִשָּׁה אָמַר אֲשִׁירָה לְהִי וְהֵן אוֹמְרִים אֲשִׁירָה לְהִי כוּי. לְהַכִּי אָמַר כוּי, דְאֶפְלוּ כְּקַרִיָּאָה זֹו נְמִי לֹא:

פרק ה - משנה ה

[יא] וְכֹן פֶּתַב הַרְמַבִּ"ם. וּבְגִמְרָא לֹא מִיְתִי אֶלָּא בְּכָל צְרָתָם לֹא צָר (וְשַׁעֲיָה סג) דְּכַתִּיב בְּאַלְיָ"ף כוּי (שס) וּמִלְאָד פְּנִיּוֹ הוֹשִׁיעֵם, אֶלָּא דְמִשְׁמַע הַכִּי וּמִשְׁמַע הַכִּי:

ו

פרק

פרק ו - משנה א

[א] מעוף. אפלו שיש לו ראיה מצפוף העוף. רמב"ם: **[ב]** עד שישאו כו'. כלומר משום סתירה שאין בה שני עדים אינה נאסרת עליו. רש"י: **[ג]** שהואיל וטוות בליקה הנה מפחד בלילות מתקבצות לטוות בקבוץ ומשיחות

פרק ו - משנה ב

[ד] בגמרא. תנא דבי רבי ישמעאל, מפני מה האמינה תורה עד אחד בסוטה, שרגלים לדבר, שהרי קנא לה ונסתרה, ועד אחד מעידה שהיא טמאה:

פרק ו - משנה ג

[ה] וכן לשון רש"י. ובגמרא, אסורה. וכלומר קרא דקאמר והיא לא נתפשה לומר דאלו הוה בה עד אחד והיא לא נתפשה הייתה אסורה: **[ו]** ומה כו'. תימה דהוי מצי למפרך התם איכא רגלים לדבר. ולפי מה שכתבתי בריש פרק קמא דאתקש סתירה לטמאה יש לומר דאהא סמיך:

פרק ו - משנה ד

[ז] ונראה לפרש בזה אחר זה שקבלו עדות הראשון והורו על פי עדותו. תוספות: **[ח]** אבל ביבמות פרק ט"ו לא פרש כן. משום דכשאומרים לא מת מכחישים אותו, אבל הכא אפשר שנטמאה קדם שבאו. והיה יכול לפרש שאומרים עמנו היית במקום אחר, ובדיש עדי סתירה, ומיהו אתיא במכל שכן דהא כשמעידין כד, מזימין הראשון, ופשיטא דמהימנו מדין מזימין, שהאמינם התורה אפלו לגבי שנים: **[ט]** דבפסולי עדות אירינן כדמוקים בגמרא. דאי לא תימה הכי פשיטא דאין עד אחד במקום שנים. וכתב בית יוסף דאף על גב דחד דמעקרא משוינן ליה כתרי, הוי תרי ותרי ושותה. ופרש רש"י וכי מוקמינן בפסולי עדות בין בבית אחת בין בזה אחר

זֶה. וְעַל כָּרְחֻד בְּזֶה אַחַר זֶה אֶצְטְרִיד לְאַשְׁמְעִינּוּ, דְּאִי בְּבַת אַחַת מֵאֵי הַלֵּךְ אַחַר רַב דְּעוֹת אֵיכָא, בְּחַד וְחַד נְמִי הִיְתָה שׁוֹתָה. עַד כָּאן:

פרק

פרק ז - משנה א

[א] דְּאִי לָאו קָרָא הָוָה אָמִינָא נִילֵף בְּקַל וְחֹמֶר מִיְבֻמָּה דְּבִלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. רִשׁׁי: **[ב]** וְרִשׁׁי כְּתַב דְּהִכִּי גְרָסִינּוּ, וְאָמַר אֵל הָאִשָּׁה בְּכָל לְשׁוֹן שְׁהִיא שׁוֹמְעַת, אֵל הָאִשָּׁה מִשְׁמַע דְּבָרִים הַנְּכַנְסִין בְּלִבָּהּ, שְׁתַּהֲא מִכְּרַת בְּלְשׁוֹן. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[ג]** וְיִלֵּיף אָמִינָה מִסוּטָה. גְּמָרָא. וְאֵתִי שְׁפִיר לְגֵרְסַת רִשׁׁי, דְּאִם לֹא כֵן מֵאִי אִוְלָמִיָּה דְּהֵאִי מֵהֵאִי: **[ד]** וְאֶצְטְרִיד לְאַפּוֹקִי מְרַבִּי דְּאָמַר בְּגְמָרָא וְהִיוּ כְּכַתְּבָם כּו'. גְּמָרָא: **[ה]** וְתַפְלָה. גְּמָרָא, רַחֲמֵי הוּא, כָּל דְּבַעֵי מְצִילֵי. פִּרְשׁ רִשׁׁי דְּהֵא רַחֲמֵי נִינְהוּ, וְהֵהוּא לִישְׁנָא דִּידַע לְכוּן לְצִילֵי: **[ו]** דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כָּל הַשּׁוֹאֵל צָרְכִיו בְּלְשׁוֹן אֲרַמִּי אֵין מִלְּאֲכֵי הַשְּׂרַת נִזְקָקִין לוֹ. פִּרְשׁ רִשׁׁי יַחִיד צָרִיד שְׁיִסְיַעוּהוּ מִלְּאֲכֵי הַשְּׂרַת, צְבוּר לֹא צָרִיכֵי לְהוּ, דְּכַתִּיב הֵן אֵל כְּפִיר לֹא יִמָּאֵס [אֵיב ל], אֵינּוּ מוֹאֵס בְּתַפְלָתָן שֶׁל רַבִּים. וּמִשְׁמַע לְהַר"ב דְּכָל שְׁכֵן שְׁאָר לְשׁוֹנוֹת דְּלֹא, דְּהֵא אֲרַמִּי קָרוּב לְלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ הוּא. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב דְּלְגֵרְסָא שְׁלַנּוּ צָרִיד לּוֹמַר דְּתַנִּי וְשִׁיר (אף על פי שְׁתַּנִּי אֵלּוּ) הִלֵּל וְקָדוֹשׁ וּבִרְכַת הַפְּרוֹת וְהַמְּצוֹת: **[ז]** וְלֹא יִלְפִינּוּ מִבְּרַכּוֹת הַר גְּרָזִים כְּדִלְפִינּוּ מִנִּיָּה בְּרַכַת כְּהֲנִים, לְהִכִּי כְּתִיב וּבִרְכַת אֵת ה', כְּלוּמַר מֵאַחַר שְׁהַבְּרָכָה וְהַשְּׁבַח כְּלַפִּי הַשְּׁכִינָה תּוּכַל לְבָרֵךְ בְּכָל לְשׁוֹן שְׁתַּרְצָה, וּמִסְתַּמָּא בְּלְשׁוֹן שְׁאִתָּה מְכִיר שְׁתַּתָּן שְׁבַח לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּלִב שְׁלֵם לְהַנְּאִתָּד: **[ח]** מִדְּלֹא כְּתִיב וְהַשְּׁבִיעוּ בְּאֵלָה. וְאִי לָאו קָרָא הָוָה אָמִינָא נִילֵף קוֹל מִמּוֹשֶׁה כְּדִלְקַמּוֹן מִשְׁנָה ג'. תּוֹסְפוֹת: **[ט]** אֲגַב דְּלְפִינּוּ בְּשׁוֹבוֹת גְּזָרָה שׁוּה זֹ לְעַנְגּוֹן אַחַר נְקֻט לָהּ נְמִי הֵכָא. דְּמֵהִיכִי תִיַתִּי בְּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. תּוֹסְפוֹת:

פרק ז - משנה ג

[י] וְאִי־דִי דְמִשְׁנָה ה' וְלִהְיוֹן, תְּנִי נְמִי הָכָא כִּי־צַד: **[יא]** בְּמִתְן תּוֹרָה. וּבְלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ נִתְּנָה. רַשִׁי. וְלֹא יִלְיֵף קוֹל קוֹל מִשְׁבוּעַת הַעֲדוּת, דְּעֵנְיָה וְקוֹל יִלְיֵף. תּוֹסְפוֹת:

פרק ז - משנה ד

[יב] עַד כּו'. וְהָא דְבְמִשְׁנָה ג' פֶּרֶק י"ב דִּיבְמוֹת קְרִיאָה אֵינָה מְעַכְּבַת בֵּין לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֵּין לְרַבִּי עֲקִיבָא, וְאִם קָרָא בְלִשׁוֹן חָל מְעַכְּב, כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת דִּישׁ לומר דְּסָבִירָא לְהוּ דְקְרִיאָה מְעַכְּבַת, וְקָסְבַר לֹא נִחְלְקוּ רַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּדָבָר זֶה. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ז - משנה ה

[יג] וְגו'. וְסִיפָא דְקָרָא, נֶגֶד הַפְּהֵינִים וְהַלּוּיִם: **[יד]** בְּבִרְכָה. כָּל הָאֲרוּרִים הָיוּ אוֹמְרִים תִּחְלָה בְלִשׁוֹן בְּרָכָה. רַשִׁי. וּבְגִמְרָא מִפִּיק לָהּ מִקְרָא: **[טו]** אֱלוֹ וְאֱלוֹ. שְׁבַהַר גְּרָזִים וּבַהַר עֵיבַל. וְהָא דְכָתִיב וְאֵלֶּה יַעֲמְדוּ לְבָרְךָ, לֹא שְׁהִיוּ הַשְּׁבָטִים מְבָרְכִין וּמְקַלְלִין, אֶלָּא הַלּוּיִם הַעוֹמְדִים בֵּין שְׁנֵי הַהָרִים הוֹפְכִין פְּנֵיהֶם לְהַר גְּרָזִים בְּבִרְכָה וְלְהַר עֵיבַל בְּקַלְלָה. רַשִׁי. שְׁנַאֲמַר וְעָנוּ הַלּוּיִם וְאָמְרוּ: **[טז]** וּפְתַחוּ כּו'. בְּגִמְרָא שָׁם, יָכוֹל יְהִי כָּל הַבְּרָכוֹת קוֹדְמוֹת לְקַלְלוֹת. תִּלְמוּד לומר בְּרָכָה וְקַלְלָה, בְּרָכָה אַחַת קוֹדְמַת לְקַלְלָה וְאִין כָּל הַבְּרָכוֹת קוֹדְמוֹת לְקַלְלוֹת. וְלִהְיוֹת בְּרָכָה לְקַלְלָה, שְׁשֵׁנִיָּהֶם בְּלוּיִם, וּבְקוֹל רֶם, וּבְלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, וּבְכָלל וּפְרָט, וְאֱלוֹ וְאֱלוֹ עוֹנִין אָמֵן: **[יז]** בְּשִׁבְעִים לְשׁוֹן. כְּתָב רַבְּנֵי בְחִי וְכָתַבְתָּ עֲלֵיהֶן אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת, זֶה יוֹרָה שְׁכַל הַתּוֹרָה כְּלָה כְּתוּבָה עֲלֵיהֶן. וְכֵן כָּתַב הָרַמְבַּ"ם שְׁכַל הַתּוֹרָה הִיְתָה כְּתוּבָה מִבְּרָאשִׁית עַד לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל בְּתִגְיָה וְזִיוֹנִיָּה, וּמִשָּׁם נִעְתְּקוּ. וְדָרְךָ נִסְ הִיָּה בְּלֹא סִפְק לְמִלְאוֹת שְׁבָעִים לְשׁוֹן בְּכָל הַתּוֹרָה עַל שְׁתֵּים עָשָׂר אַבְנִים וְכָתִיבְתָם בְּיוֹם אֶחָד. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[יח]** כְּלוּמַר בְּכָתַב וְלִשׁוֹן: **[יט]** הֵיטֵב. דָּאִם לֹא כֵן בְּאֵר הֵיטֵב לָמָּה לִי. וְיֵשׁ מִפְּרָשִׁים תִּבְתַּת הֵיטֵב עוֹלָה שְׁבָעִים כְּזֶה ה' ה"י ה"יט ה"יט"ב (וְכֵן הִיא גְרָסָא הַנְּכֹנֶה): **[כ]** וְנִטְלוּ כּו'. וּבִירוּשְׁלָמִי, עוֹד הוּא מְעַשֶׂה נְסִים, נִתְּן הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא בִּינָה בְּלֵב כָּל אָמָה וְאָמָה וְהִשִּׂיאוּ אֶת הַתּוֹרָה שְׁהִיְתָה כְּתוּבָה בְּשִׁבְעִים לְשׁוֹן: **[כא]** כְּדָכְתִּיב וְהַעֲלִיתָ עֲלֵיו עוֹלוֹת. רַשִׁי. וְכָתִיב וְזָבַחַת שְׁלָמִים. וְקִשָּׁה לִי, דְּעַדִּיפָא הָוָה לִיָּה לְפָרֵשׁ דְּאָף הַכְּתִיבָה הִיְתָה אַחַר הַקְּרָבָנוֹת, שְׁכֵן סִדְרוֹ

פּרָק ז - מִשְׁנֵה ו

{כב} בְּרַכַּת כְּהֵנִים. וְתִימָה דְּלֹא פִּרְשׁ מְנַלְן בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. וּבִבְרִיתָא, כֹּה תְּבָרְכוּ, בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, נֹאמֵר כָּאן תְּבָרְכוּ וְנֹאמֵר לְהֵלֵן אֱלֹהֵי יַעֲמָדוּ לְבָרְךְ אֶת הָעָם. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **{כג}** תִּימָה, וְהֵלֵא עוֹנִין בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד כְּשֶׁהָיוּ שׁוֹמְעִין אֶת הַשֵּׁם, כְּדַתְנֵן מִשְׁנֵה ח' פֶּרֶק ג' דְּיוֹמָא, וְזֶה הָיָה הַפְּסֵק גְּדוֹל מְעַנִּית אֲמֵן. וְשָׂמָא הָיוּ עוֹנִין בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד לְאַתְרַן כְּשֶׁהָיוּ שׁוֹמְעִין הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא וְלֹא הָיוּ מִמְתִּינִין עַד סוּף הַפְּסִיק. וְלִפִּי שְׂלֵא הָיוּ מִפְּסִיקִין בֵּין פְּסִיק לְפְּסִיק חֲשִׁיב לְהוּ בְּרַכָּה אַחַת. אֲבָל בֵּין בְּרַכָּה לְבְּרַכָּה לֹא הָיוּ עוֹנִין בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד, דְּלֹא הָיוּ עוֹנִין רַק כְּשֶׁהִמְבָּרְךְ הָיָה אוֹמֵר בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי כו': **{כד}** וּמִיָּהוּ נְשִׂיאת כַּפַּיִם הַגְּבָהָה בְּעֵלְמָא בְּמִשְׁמַע: **{כה}** וּבֹא וְשֵׁרַת (דְּבָרִים יח) אֲתִקְשׁ בְּרַכָּה לְשִׁירוֹת, דְּכַתִּיב (שֵׁם י) לְשֵׁרַתוֹ וּלְבָרְךְ בְּשֵׁמוֹ: **{כו}** וַיִּשָּׂא. נִרְאָה לִי דְּלֹאוּ רַבִּי יְהוּדָה אֲמָרָה, דְּאִי הָכִי לְדִידִיהָ בְּגִבּוּלִין נְמִי לְבַעֵי נְשִׂיאת כַּפַּיִם לְמַעְלָה מִרְאשִׁיהוּ, אֲלֵא אַרְיִשָּׂא מְהֵדֵר גַּם כֵּן מְנַלְן שְׁנֵאמֵר וַיִּשָּׂא:

פּרָק ז - מִשְׁנֵה ז

{כז} בְּרַכּוֹת כֹּהֵן גְּדוֹל. לֹא אֲתִפְרֵשׁ מְנַלְן דְּאִין נֹאמְרִין אֲלֵא בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. וּלְפִיקָךְ נִרְאָה בְּעֵינֵי דְּאָף עַל גַּב דְּקֹאמֵר בְּרַכַּת כֹּהֵן גְּדוֹל לֹא קִפִּיד אֲבָרְכוֹת עֲצָמֵן אֲלֵא עַל הַקְּרִיָּאָה מַה שֶּׁהוּא קוֹרָא בְּתוֹרָה שְׂלֵא תִּהְיֵא אֲלֵא בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, וְעַל זֶה אִין צְרִיךְ רְאָיָה כָּלֵל, דְּכִיּוֹן שֶׁהוּא בְּסִפְרַת תּוֹרָה וְהִיא אִינְהָ כְּתוּבָה אֲלֵא בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ וְקִימָא לָן נְמִי דְּבָרִים שְׂבִכְתָּב אִי אֲתֵה רִשָּׁאי לְאֲמָרֵן עַל פֶּה, מִבְּאֵר כְּשֶׁהָיָה קוֹרָא בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ הָיָה קוֹרָא. וְרִאָיָה מְהֵרְמִבִּי'ס בְּחַבּוּרֵי כו': **{כח}** וְעַל יִשְׂרָאֵל. פִּרְשׁ רִשָּׁי מִתְּפִלָּה עַל יִשְׂרָאֵל, וְחוֹתֵם בְּרוּךְ הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

פרק ז - משנה ח

[כט] פְּרֻשֶׁת הַמִּלָּךְ כּו'. וְזֶה לְשׁוֹן הַרְמַב"ם, הַקְּרִיאָה וְהַבְּרָכוֹת בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר תִּקְרָא אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת כְּלִשׁוֹנָה, אַף עַל פִּי שֵׁישׁ שָׁם לְוַעֲזוֹת. וְיֵשׁ לְתַמָּה בְּרָכוֹת מְנַלְן, וְעוֹד דְּמִשְׁנַתְנֵנוּ דִּיקָא פְּרֻשֶׁת כּו'. וְעֵינַן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[ל]** בְּשִׁמְיָנִי. בְּשִׁמְיָנִי סִלְקָא דְעֵתְךָ, הָא אֲמַרְתָּ בְּמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב הֲרֵאשׁוֹן, וּמִשְׁנֵינָן אֵימָא בְּשִׁמְיָנִית. גְּמָרָא. וְעֵינַן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[לא]** דְּבִיּוֹם טוֹב הֲרֵאשׁוֹן לֹא, דְּבִמוֹעֵד מִשְׁמַע בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד. תּוֹסְפוֹת: **[לב]** בִּימָה. נִגְזַר מִשָּׁם בְּמָה. עָרוּךְ: **[לג]** וְקוֹרָא. אוֹתָהּ קְרִיָה עַל יְדֵי מִלָּךְ הִיא כְּדַתְנִיָא בְּסִפְרֵי בְּפֻרְשֵׁי הַמִּלָּךְ. רִש"י. וְעֵינַן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[לד]** יוֹשֵׁב. בְּגְמָרָא, דְּבַעֲזַרְתָּ נְשִׁים הִיָּה כּו', דְּלֹא נִמְצָא מִלָּךְ בְּבֵית שְׁנֵי לְבֵית דָּוִד: **[לה]** אַחֲיָנֵנוּ כּו'. תְּלַתָּא זְמַנֵּי, שְׁכַן לְשׁוֹן חֲכָמִים. וּבִישׁ סְפָרִים כְּפוּל וְלֹא מִשְׁלֵשׁ. וְעֵינַן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[לו]** וְקָצַת קֶשֶׁה, הָא אַחַר שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה מִיַּד בְּחַג הַסְּכוֹת עֲדִין אֵין אֲסִיף וְאֵין מִתְּנֹת עֲנִיִּים. וּבִירוּשְׁלָמִי, עַל יְדֵי שְׁיִצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִשְׁבִּיעִית לְשִׁמְיָנִית, שְׁלֹא לְשַׁכַּח אֶת הַמַּעֲשָׂרוֹת: **[לז]** וְאֵי מִשׁוּם דִּישׁ כָּאן דְּלוּג בְּתוֹרָה יוֹתֵר בְּכַדִּי שְׁלֹא יִפְסִיק הַמִּתְרַגְּמָן, אֵין לְמִלָּךְ מִתְרַגְּמָן וְאֵין מִתְרַגְּמִין אַחֲרֵיו. רִש"י. וְקֶשֶׁה דְּכָל שְׁכַן דְּאִיכָּא גְּנָאִי, וְלִי נִרְאָה דְּהִכָּא הֵינּוּ טַעְמָא דְּבַמְקוֹם הַמִּלָּךְ וּכְבוֹדוֹ אֵין מְקַפִּידִין עַל שְׁהִיַת הַצְּבוּר. וְעֵינַן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[לח]** וְכֹן פֶּרֶשׁ רִש"י. וְצָרִיךְ עֵינַן מְנַלְן לְשִׁנּוֹת סֵדֶר הַמִּשְׁנָה פְּרֻשֶׁת הַמִּלָּךְ וְאַחַר כֵּן בְּרָכוֹת כּו'. וְעֵינַן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ח

פרק

פרק ח - משנה א

[א] בְּשַׁעָה כּו'. הָאֵי דְּלֹא תְּנִי הֶכָּא נִמְי כִּיצַד כְּדַקְתָּנִי פֶּרֶק דְּלַעִיל מְקָרָא בְּפוּרִים כִּיצַד, מִשׁוּם דְּהֶתֶם סְלִיק מְנִיָּה דְּקַתְנִי לַעִיל מְנִיָּה וְאֵלוּ נֶאֱמָרִין בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. תּוֹסְפוֹת: **[ב]** מִשׁוּחַ כּו'. מִפְּרֻשׁ בְּגְמָרָא דּוּמְיָא דְּשׁוּטְרִים, דְּכְתִיב וְדָבְרוּ הַשׁוּטְרִים מַה שׁוּטְרִים בְּמִמְנָה וְיֵשׁ מִמְנָה עַל גְּבִיו, אַף כֹּהֵן מִמְנָה וְיֵשׁ מִמְנָה עַל גְּבִיו. אָבֵל כֹּהֵן גָּדוֹל אַף עַל פִּי שְׁהַמִּלָּךְ מִמְנָה עַל גְּבִיו, מִיָּהוּ בְּעֵבוּדָה לִיכָּא. וְאֵימָא סָגוּ, סָגוּ לָאוּ מִמְנָה הוּא, שְׁכָל עוֹד שְׁלֹא אַרְע פְּסוּל בְּכֹהֵן גָּדוֹל אֵין לְסָגוּ גְּדֻלָּה שֶׁל כְּלוּם מִן הַתּוֹרָה וְאֵינוּ אֶלָּא כְּעֵין מְנוּי אֲמַרְכָּל וְגִזְבָּר שֶׁגְּדֻלוּהוּ אַחֲרָיו הַכְּהֻנִּים. תּוֹסְפוֹת: **[ג]** יְרוּשְׁלָמִי, הִרִי קְרִיאַת

שָׁמַע דְּכַתִּיב בָּהּ וּדְבַרְתָּ בָּס, וְהִיא נֹאמֶרֶת בְּכָל לְשׁוֹן. וּמִשְׁנֵי נֹאמֶר כָּאן
הַגִּשָּׁה וְנֹאמֶר לְהֵלֶן הַגִּשָּׁה, וְנִגְשׂוּ הַכְּהֻנִּים בְּנֵי לֵוִי [דְּבָרִים כ"א], מִה לְהֵלֶן בְּלִשׁוֹן
הַקֹּדֶשׁ אִף כָּאן בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. וְאִיכָּא דִּילִיף הַגִּשָּׁה הַגִּשָּׁה מִן־גִּשׁ מִשָּׁה אֶל
הָעֶרְפֶּל [שְׁמוֹת כ']. תּוֹסְפוֹת: [ד] יְהוּדָה עַל כּוֹ'. כְּשֶׁאָמַר יְהוּדָה עַל שְׁמֵעוֹן הִינוּ
נִמְי לְהַפְדָּ. וּלְפִיכָּד אָמַר תּוֹ וְלֹא שְׁמֵעוֹן עַל בְּנִימִין: [ה] וְצַחְצוּחַ. הוּא
מְרִיטַת כְּלֵי הַמִּלְחָמָה כְּגוֹן הַסִּיף וְהַרְמָחִים. הַרְמָב"ם. וְהוּא מְלִשׁוֹן נְחֻשֶׁת
מְמַרְט [מְלָכִים א' ז], עֲנִין זָד וְלִטּוּשׁ: [ו] וְשַׁפְעַת. לְשׁוֹן רַבּוּי כְּמוֹ וְשַׁפְעַת מִים
תַּכְסֵּף [אִיּוֹב כ"ב]. עֲרוּךְ:

פרק ח - משנה ב

[ז] אֶחָד כּוֹ'. בְּגִמְרָא יִלְפִינן לְכַלְהוּ מִקְרָאֵי: [ח] הָאוֹצְרוֹת. לְאַצֵּר יִין וְשִׁמּוֹן
וְתַבּוּאָה. רִשְׁי"י: [ט] חֲמִשָּׁה אֵילָנִי. בְּגִמְרָא יִלְפִינן לְכוּלְהוּ מִקְרָאֵי: [י] אֶחָד כּוֹ'.
בְּגִמְרָא יִלְפִינן לְהוּ מִקְרָאֵי: [יא] שׁוֹמְעִין כּוֹ'. כְּמוֹ שׁוֹמְעִין דְּבָרֵי
מַעֲרָכֵי מִלְחָמָה שֶׁל כְּהֵן. כְּלוּמַר שֶׁהַכְּהֵן אוֹמֵר לְהוּ. רִשְׁי"י:

פרק ח - משנה ג

[יב] בֵּית שַׁעַר. בֵּית כְּנִיסַת שַׁעַר הַחֲצַר לְהַסְתּוֹפֵף שֶׁם שׁוֹמֵר הַפֶּתַח. רִשְׁי"י.
כְּלוּמַר וְאִינוּ רְאוּי לְדִירָה אֶלָּא לְהַסְתּוֹפֵף לְפִי שַׁעַר: [יג] וְאִף עַל גֵּב
דְּבָאֲלַמְנָה לְכַהֵן גְּדוֹל כְּתִיב לֹא יִקַּח, אֶפְלוּ הֵכִי אִינוּ לוֹקָה עַד שְׁיִבְעַל. וְעִין
תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: [יד] וְחִלּוּצָה. לְכַאוּרָה יְהִיָּה חוּזַר, שֶׁהָרִי מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים
הִיא הַחִלּוּצָה לְכַהֵן הַדְּיוּט, וְלֹא שְׁנֵאָה אֶלָּא מִשׁוּם אֲשַׁגְרַת לִישׁוֹן. אֲבָל
הַרְמָב"ם הֶעֱתִיקָה. וְנִרְאָה דְּסִבְרָא לִיָּה דְּאִינוּ חוּזַר מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, דְּהָא
בְּמִלְחָמָת הַרְשׁוּת

פרק ח - משנה ד

[טו] שָׁאִין כּוֹי. בְּגִמְרָא יְלִיף לְהוּ. וְלַעֲבַר עָלָיו בְּשָׁנֵי לְאוּיִן:

פרק ח - משנה ה

[יז] כְּלוּמַר דְּוֹדְבְּרוּ הַשּׁוֹטְרִים אֵינָן דְּבָרֵי עֲצָמֵן אֶלָּא דְּבָרֵי כְּהֵן וְהַשּׁוֹטְרִים מִשְׁמִיעַ. מִוִּנְגָשׁ עַד וְדְבָרוּ כְּהֵן מְדַבֵּר וְכְהֵן מִשְׁמִיעַ. מִוִּדְבָרוּ עַד וְיִסְפוּ כְּהֵן מְדַבֵּר וְשׁוֹטְרִים מִשְׁמִיעַ. מִוִּיִסְפוּ וְאֵילָךְ שׁוֹטְרִים מְדַבֵּר וְשׁוֹטְרִים מִשְׁמִיעַ. גְּמָרָא: **[יז]** הַמְתִּירָא כּוֹי. וּמִיָּהֵת מוֹדוּ לְרַבֵּי עֲקִיבָא נִמְי דְּמִי שְׁאִינוּ יְכוּל לַעֲמֹד בְּקִשְׁרֵי הַמְּלַחְמָה שְׁחוּזָר, כְּדִכְתִּיב וְלֹא יִמַּס אֶת לִבָּב אַחִיו כְּלָבָבוּ, כְּדֹאִיתָא בְּגִמְרָא: **[יח]** וְחִלּוּצָה. הָא וְדֹאֵי אֲשַׁגְרַת לִישָׁנָא הִיא. דְּהָא פִּרְשׁ הַרְ"ן דְּלְרַבֵּי יוֹסִי עֲבָרָה דְּדְבָרֵי סוֹפְרִים לֹא הוֹנֵיָא בְּכֻלָּל הִירָא מְעַבְרוֹת:

פרק ח - משנה ו

[יט] וְזֶה לְשׁוֹן רִשְׁיִי, בְּרֹאשֵׁם שֶׁל צַד הַמְּלַחְמָה מְעַמִּידִין בְּנֵי אָדָם גְּבוּרִים מְמַנִּים כּוֹי, וְיִזְקְפוּ וְיִגְבִּירוּ אֶת אַנְשֵׁי הַצָּבָא בְּדְבָרֵיהֶם: **[כ]** מְאַחֲוֵיהֶם. פְּרוּשׁ מְאַחֲוֵי עִם הַמְּלַחְמָה. וְלִשׁוֹן הַרְמַבֵּ"ס, מְאַחֲוֹר כָּל מְעַרְכָּה וּמְעַרְכָּה: **[כא]** לְקַפְחָה. פִּרְשׁ הַרְ"ב לְחִתְנָךְ. תַּרְגוּמֵי וְעַרְפְּתוֹ וְתַקְפִּיחָה: **[כב]** וְלֵהֲלֹן כּוֹי. דְּאִי מְקָרָא קָמָא לֹא סָגִי, דְּכִינֹן דְּכְתִיב וְגַם מִשְׁמַע דְּמִלְתָּא בְּאִפִּי נִפְשָׁה וְלֹא תִלְיָא בְּנִיסָה. וְעוֹד דְּמִגְּפָה מִשְׁמַע בִּידֵי שְׁמַיִם יוֹתֵר מִדְּמִשְׁמַע בִּידֵי אָדָם. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ח - משנה ז

[כג] גְּמָרָא. רְשׁוּת דְּרַבְּנָן זֵו הִיא מְצוּה דְּרַבֵּי יְהוּדָה, מְצוּה דְּרַבְּנָן זֵו הִיא חוּבָה דְּרַבֵּי יְהוּדָה. וּפִרְשׁ רִשְׁיִי זֵו הִיא מְצוּה דְּרַבֵּי יְהוּדָה, וּבְאֹתָהּ מְלַחְמָה שְׁאֲמָרוּ חֲכָמִים שְׁהִיא רְשׁוּת וְאִין חֲתָן יוֹצֵא לָהּ אָמַר נִמְי רַבֵּי יְהוּדָה דְּאִין חֲתָן יוֹצֵא לָהּ, אֶלָּא שְׁרַבֵּי יְהוּדָה קוֹרָא אוֹתָהּ מְצוּה, וְנִפְקָא מִנָּה לְפוֹטְרוֹ מִשְׁאָר מְצוֹת בְּעוֹדוֹ עְסוּק בָּהּ כְּדִמְפָרַשׁ וְאַזִּיל. מְצוּה דְּרַבְּנָן

דְּאָמְרֵי בַּהּ הַכֵּל יוֹצֵאִין אוֹמֵר נְמִי רַבִּי יְהוּדָה הַכֵּל יוֹצֵאִין, אֶלָּא דְקָרִי לָהּ חוּבָה, וְלֹא מִיַּד אֲשַׁמְעִינָן בְּהָא אֶלָּא כְּלָהּ מְשׁוּם מְצוּה וּרְשׁוּת נְקֻטֵי פְּלוּגְתֵיהוּ. וְעֵין עוֹד: [כד] וְתִימָה, דְכָלִי עֲלָמָא הָא סְבִירָא לְהוּ הַעוֹסֵק בְּמְצוּה פְטוּר כּוּי, וְאִם כּוּי אֶפְלוּ בְּמִלְחָמַת מְצוּה אִינוּ רְשָׁאֵי לְהִתְבַּטֵּל מִמְצוּה, דְּהָא אַחְתָּן מִחְדְּרוּ לֹא קִימָא פְּלוּגְתֵיהוּ כְּלָל. וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ דְּהִכִּי קְאָמַר וְסוּבֵר שְׁלֵא הָיָה רְשָׁאֵי לְהִתְבַּטֵּל מִן הַמְצוּה הַבְּאָה לְיָדוּ כְּשֶׁהוּא עוֹסֵק בְּמִלְחָמָה זֹו מְפַנֵּי שְׁכָבֵר הוּא עוֹסֵק בְּמְצוּה וּפְטוּר מִזֹּו הַבְּאָה לְיָדוּ, דְּמִלְחָמָה זֹו לֹא דְמְצוּה הִיא, וְלִפְיָכָד לֹא יִתְבַּטֵּל מִהַמְצוּה הַבְּאָה לְיָדוּ:

ט

פרק

פרק ט - משנה א

[א] כִּי יִמְצָא. הִכִּי קְאָמַר, שְׁנֵאמַר וְעֵנּוּ וְאָמְרוּ כּוּי, וְסִדֵּר עֲגָלָה עָרוּפָה כִּי צַד, כִּי יִמְצָא. גְּמָרָא: [ב] שְׁלֵשָׁה כּוּי. מְפָרֵשׁ בְּגְמָרָא זְקִינִיד שְׁנִיִּים, וְאִין בֵּית דִּין שְׁקוּל, מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם עוֹד אַחַד, הִרִי כָּאן שְׁלֵשָׁה: [ג] שְׁנִיִּים. וְתַנָּא קָמָא הַהוּא מְבַעֲרָא לֵיהּ לְמִיחְדִּין שְׁבַשְׁפְּטִיד. וְרַבִּי יְהוּדָה וַיִּיּוּ דְוִשְׁפְּטִיד דְרִישׁ לְמַנְיָנָא לְהַבִּיא עוֹד שְׁנִיִּים, וְתַנָּא קָמָא וַיִּיּוּ לֹא דְרִישׁ. גְּמָרָא. וְעֵין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ט - משנה ב

[ד] בֵּית דִּין. דְּבַעֲיָנָן זְקִינֵי הָעִיר וְלִיכָּא. גְּמָרָא: [ה] דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. גְּמָרָא, קְסָבֵר אִי אֶפְשָׁר לְצַמְצָם, וְקָרוּבָה וְאֶפְלוּ קָרוּבוֹת, פֶּרֶשׁ רִשְׁיִי כְּמוֹ וּבְהִמָּה רַבָּה [יזנה] רַבָּה: [ד]

פרק ט - משנה ג

[ו] דִּזְה אֶחָד מֵעֲשָׂרָה תְּנָאִים שֶׁהִתְנָה יְהוֹשֻׁעַ [בְּבֵא קָמָא פ"א]. רַשִׁי:

פרק ט - משנה ד

[ז] לְפִי שֶׁהוּא אִמְצָעוֹת הַגּוֹף, שְׂכוֹלֵל כְּלֵי הַמְּזוֹן שֶׁבָּהֶם נִמְשָׁךְ הַמֶּאֱכָל. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר מְקוֹם שֶׁאֵיפֶת הָרוּחַ הוּא הַצֶּרֶךְ הַגָּדוֹל בְּחַיּוֹת, לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר כָּל וְכוּ'. הַרְמַב"ם:

פרק ט - משנה ה

[ח] וְאִין הַמוֹם כּוֹי. דְּמַהוּ דְּתִימָא נִילֵף מִקַּל וְחֹמֶר וּמַה פְּרָה כּוֹי, קָא מִשְׁמַע לֹן דְּלֵא, דְּשִׂאנֵי הֵתֵם דְּאָמַר קָרָא אֲשֶׁר אִין בְּהַ מוֹם, בְּהַ מוֹם פּוֹסֵל וְאִין מוֹם פּוֹסֵל בְּעַגְלָה. כְּדִּ לְמִדְתֵּי מֵהַגְמָרָא: [ט] קֶשֶׁה. פֶּרֶשׁ הַרְמַב"ם חֲזַק הַהִמְשָׁכָה. וְכֹן כְּתַב בְּחַבּוּרוֹ, נַחַל שְׁשׁוּטֵף בְּחִזְקָה, וְזֶהוּ אֵיתָן הָאֱמּוֹר בְּתוֹרָה. אֲבָל רַשִׁי מִפְּרֵשׁ נַחַל אֵיתָן קֶשֶׁה, שְׁלֵא נֶעְבַד. לְדַבְרֵיו נַחַל הָאֱמּוֹר כְּאִן אֵינוֹ שֶׁל מַיִם אֶלָּא עֵמֶק. וְעֵין תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: [י] וְקֶצֶת קֶשֶׁה, דְּהִנֵּה לִיהַ לְמִימַר וְאִם אֵינוֹ אֵיתָן כְּשֶׁר, שְׁזָה לְשׁוֹן דִּיעֵבַד וְלְשׁוֹן קֶצֶר כּוֹי. וְהַרְמַב"ם פֶּרֶשׁ עֵינָן אֵיתָן גָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר גּוֹי אֵיתָן הוּא [יְרַמְיָה ה], וְאָמַר אִם הִיָּה חֲזַק הַהִמְשָׁכָה וְאֶפְלוּ שְׁלֵא הִיָּה גָדוֹל הַשְּׁעוֹר כְּשֶׁר. בָּא לּוֹמַר שֶׁאֵיתָן יֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי פְרוּשִׁים, גָּדוֹל וְחֲזַק, וְשֶׁאֵמַר הַתְּנָא דְּקֶפֶדַת הַכְּתוּב עַל הַחֲזַק וְאֵף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ גָדוֹל. וְעֵין תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: [יא] דְּגַמַר עֲרִיפָה עֲרִיפָה מַחֲטָאֵת הַעוֹף. גְּמָרָא:

פרק ט - משנה ו

[יב] בְּמִקּוֹם. בְּגַמְרָא יְלִיף לִיהַ: [יג] בְּלֵא מְזוֹן. וְהַצֶּרֶךְ לְלַסְטֵם אֶת הַבְּרִיּוֹת וּלְכַדֵּי נְהָרַג. רַשִׁי: [יד] בְּלֵא לֹוּיָהּ. יַחֲדֵי בְּלֵא חַבּוּרָה. רַשִׁי: [טו] אֲוֹמְרִים.

בְּדַכְתִּיב לְעִיל וְנִגְשׁוּ הַכְּהֻנִים בְּנֵי לֵוִי, וְלֹא פָּרַשׁ עַל מָה הֵם נִגְשִׁים. רַשִׁי: **[טז]** לֹא הָיוּ כּוֹי'. כְּלוּמַר וְנִכְפַּר דְּכַתִּיב בְּקָרָא לָאוּ אֲנֹעְנוּ וְאָמְרוּ קָאֵי שְׂיָהָא אַף זֶה בְּכָלֵל אֲמִירָה, אֲלָא מְלִתָּא בְּאַנְפֵי נַפְשָׁה הִיא שְׁרוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּשָׂרָה כּוֹי. רַשִׁי:

פרק ט - משנה ז

[יז] וְתוֹרָעָה. פָּרַשׁ רַשִׁי דְּסִבְרָא לִיהַי תַּנָּא דְּאִין יִרְיֶדְתָּה לְנַחַל אֵיתָן אוֹסְרֶתָה אֲלָא עֲרִיפְתָּה. וְהִרְמַבֵּי'ס פָּסֵק דִּירְיֶדְתָּה אוֹסְרֶתָה בְּהִנָּאָה, וְאַפְלוּ הַכִּי תַצֵּא כּוֹי דְּאֲדַעְתָּא דְּהַכִּי לֹא אֲקֻדְשָׁה. וְעִין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ט - משנה ט

[יח] כְּדַתְּנוּ רַבָּנָן לֹא נוֹדַע מִי הִכְהוּ, הָא נוֹדַע מִי הִכְהוּ אֲפְלוּ אַחַד בְּסוּף הָעוֹלָם הַכִּיר בּוֹ לֹא הָיוּ עוֹרְפִין: **[יט]** מִשְׁבָּא כּוֹי'. וְרַצְחוֹן מְפָרְסָם הָיָה: **[כ]** בְּן הַרְצָחוֹ. בְּרִיָּה קְטִילָא. יְרוּשְׁלָמִי: **[כא]** לֹא אֲפָקוּד כּוֹי'. תַּנּוּ רַבָּנָן וְנִקְחָה הָאִישׁ מֵעוֹן, בְּזָמַן שֶׁהָאִישׁ מְנַקֵּה מֵעוֹן הַמֵּים בּוֹדֵקִין אֶת אִשְׁתּוֹ, וְאוֹמֵר לֹא אֲפָקוּד וְגוֹי, מֵאִי וְאוֹמֵר, וְכִי תִימָא עוֹן דִּיִּדְיָה אִין, דְּבִנְיָה וְדַבְּנִתִּיהָ לֹא, תָּא שְׁמַע לֹא אֲפָקוּד וְגוֹי, וְכִי תִימָא עוֹן אִשְׁתּוֹ אִישׁ אִין עוֹן דְּפִנְיָה לֹא, תָּא שְׁמַע כִּי הֵם עִם הַזּוֹנוֹת יִפְרְדּוּ [הוֹשַׁע ד], הֵם עֲצָמָם נוֹאֲפִים כְּפָרְדִים הִלְלוּ. רַשִׁי: **[כב]** וְשִׁכְחָה וּמְחַלְקָתָהּ. וְעַד יְמֵיהֶן לֹא הָיָה מְחַלְקָתָהּ בְּחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, כְּלָן הָיוּ אוֹמְרִים דְּבָרִים כְּנִתְיָנְתָן לְמוֹשֶׁה מְסִינִי. וְהוּן הָרֵאשׁוֹנִים שְׁנַחֲלִקוּ בְּסִמְיַתָּה קְרַבְנוֹת יוֹם טוֹב כְּדִאִיתָא בְּחִגְיָהּ, וְהוּא מְחַלְקָתָהּ רֵאשׁוֹן שְׁהָיָה בְּיִשְׂרָאֵל בְּדַבְרֵי תוֹרָה. רַשִׁי: **[כג]** אִין אֲשַׁכּוּל וְגוֹי'. לְרֵאִיָּה שְׁאֲשַׁכּוּל נֶאֱמַר לְכַנּוּי אָדָם הַחֲשׁוּב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים יִתְבָּרַךְ:

פרק ט - משנה יא

[כד] השיר כו'. פֶּרְשׁוֹ הַפּוֹסְקִים בְּשֵׁם רַב הָאֵי גָאוֹן זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה דְהֵינּוּ שִׁיר שֶׁל אֶהְבֶּה שֶׁבִּין אָדָם לְחֵבְרוֹ וּלְשִׁבְחַ יָפֶה בְּיָפִיו. אֲבָל שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת וְזְכוּרוֹת חֲסָדִים שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנַהֵג כָּל יִשְׂרָאֵל לְאֶמְרוֹן בְּבֵית חֲתָנָה וּבְבֵית הַמְּשֻׁתָּאוֹת בְּקוֹל נְגִינּוֹת וּבְקוֹל שְׂמֵחָה: **[כה]** מְשׁוּם דְּמִנְלָן דְּמִשְׁבֻּטְלָה סְנֵהֲדָרִין כְּתִיב כְּדָאִיתָא בְּגִמְרָא, וּמְשׁוּם דְּבִהָאֵי קָרָא לֹא כְּתִיב בִּיהַ דְּאָסוּר אֶלָּא מְשֻׁמַּע דְּנִשְׁבַּת מֵאֱלִיו, לְהַכִּי מִיִּתִּי מִתְּנִיתִין קָרָא בְּשִׁיר לֹא יִשְׁתּוּ, דְּלְמִיסַר מְשֻׁמַּע: **[כו]** וְהֵם הַזְּקֵנִים שְׂאֵמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲלֵיהוֹן תַּתְּנוּ לָדָּ תַתְּנוּ לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ. הַרְמַב"ם:

פרק ט - משנה יב

[כז] וּמִדְּקָדוּק הַלְּשׁוֹן שֶׁם הָעֶצֶם לֹא יִתְרַבֶּה, וְאִם כֵּן הָאֵיךְ אָמְרוּ צוּפִים. וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ לְדַבְרֵי הַר"ב שֶׁהַמְּקוֹם הוּא נִקְרָא צוּפִים בְּלִשׁוֹן מִקְרָא, כְּמָה דְּאֵת אָמַר הַרְמַתִּים צוּפִים [שְׂמוּאֵל א א], וְכֵן נִקְרָא בֵּימֵי הַתְּנָאִים, אֶלָּא שְׁנִשְׁתַּבֵּשׁ אַחֲרֵי כֵן בְּפִי הַהֲמוֹן וְהָיוּ קוֹרְאִין אוֹתָהּ צוּפִיָּה. וּלְשׁוֹן הַרְמַב"ם, דְּבִשׁ הָבֵא מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִקְרָא צוּפִים. מְשֻׁמַּע שְׁרָצוֹנוֹ לֹא מֵרָא שֶׁהַדְּבַשׁ נִקְרָא צוּפִים. וְעֵינֵי תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[כח]** לוֹתֵר מְמוֹנָם לְנוֹי הַדּוֹר מְצוּהָ וְלִצְדָּקָה וְלַהוֹצָאת שְׁבִתוֹת וְיָמִים טוֹבִים. רַש"י: **[כט]** גָּמַר. וְסִיפִיָּה כִּי פִסּוּ אֶמוּנִים מִבְּנֵי אָדָם. וְאֵף עַל גַּב דְּדוֹד אָמְרוּ, מְצִינּוּ לוֹ כְּמָה מְזֻמּוֹרִים שְׂאֵמַרְוּ עַל הַעֲתִיד:

פרק ט - משנה יג

[ל] וְסִיפִיָּה דְּקָרָא וְכָל חֵלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן. וְאֵף עַל גַּב דְּקָרָא בְּתֵרוּמָה מְשֻׁתָּעִי, הַשְּׂאֵל שֶׁם מְעַשְׂרוֹת לְכָל הַמִּתְּנוֹת. וְנִקְטָ דָּגָן לְפִי שֶׁהוּא צָרָד לְבִנְיָ אָדָם יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וְהוּא הַדִּין לְתִירוֹשׁ וְיִצְהָר:

פרק ט - משנה יד

{לא} וְאֵל מִצְנִים יִקְחֵהוּ [אִיּוֹב ה], מְתַרְגֵּם וּפְלִמוּסִין בְּמֵאֵי זֵינָא יִדְבְּרוּנִיהּ :
{לב} וּפְרָשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת עֲטֹרוֹת שְׁעוֹשִׁין כְּעֵין כַּפָּה לְמַעְלָה מֵרֵאשׁוֹ. וְעֵין
תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **{לג}** וְתִימָה, דְּקָדְמוֹ טוֹבָא לְטִיטוּס כּוֹ, וַיֵּשׁ לּוֹמֵר
דְּמַעְקָרָא גְזָרוּ וְלֹא קִבְלוּ מִנִּיהוּ כּוֹ. תּוֹסְפוֹת: **{לד}** וְתִימָה דְלֹא תִנּוּ לֵה נְמִי.
וַיֵּשׁ לּוֹמֵר דְּשְׁנוּיָהּ הִיא בְּהַדִּי אֲסוּר גְּדוּלִין דְּסוּף פֶּרֶק ז' דְּבָבָא קָמָא, וְלֹא
הַצְרֵךְ לְשְׁנוּתָהּ בְּכָאן: **{לה}** וְרִבּוּתֵינוּ. רְצוֹנוֹ לּוֹמֵר רַבְּנוּ הַקְדוֹשׁ הַמְּחַבֵּר.
הַרְמַב"ם:

פרק ט - משנה טו

{לו} וְזֶה לְשׁוֹן רִש"י, מוֹשְׁלֵי מְשָׁלוֹת לְתַת אֹתָם אֲמַלְתָּא וְטַעַם לְחֻכְמָה
לִיכְנֹס בָּהּ בְּשַׁעְרֵי בֵינָה, כְּגוֹן מִמְשָׁלוֹת שׁוֹעֲלִים. וּמִי"ס רֵאשׁוּנָה בְּמִקּוּם מוֹן:
{לז} וְלְשׁוֹן הַכְּתוּב לְשֶׁקֶד עַל דְּלִתּוֹתַי יוֹם יוֹם [מְשָׁלִי ח]. וּמִפְּרָשׁ בְּשַׁרְשֵׁי [רַבִּי
דוֹד] קָמְחִי, עֲנִין הַמְּהִירוֹת וְהַשְׁתַּדְּלוֹת וְהַהֲתַמְדָּה עַל הַדְּבָר: **{לח}** הָעֶשֶׂר.
כְּדָאֲמַרִּין תְּרִיסָר אֲלֵפֵי עֲגִלֵי הָוָה מַעֲשֵׂר מֵעֲדָרִיהּ כֹּל שְׁתָּא. רִש"י: **{לט}**
וְלִבִּי מִהֶסֶס, שְׂאֵם כֹּן כְּנוֹי הַשֵּׁם שְׁלֹא לְכַבּוֹדוֹ. וְהַרְמַב"ם כְּתַב, וּפְרוּשׁ
קְטָנוּתָם שֶׁל חֲסִידִים בְּכֻלָּם וְשַׁרְשָׁם, לְפִי שְׁשַׁרְשׁ הַדְּבָר וְתַחֲלַתּוֹ קָטָן. עַד
כָּאן. וּבִירוּשְׁלַמִּי גָרַס שֶׁהִיא תִּמְצִיתָן שֶׁל חֲסִידִים: **{מ}** זֵיו הַחֻכְמָה. כְּתַב
רִש"י זֶה לֹא יִדְעָנָא מָה הִיא. עַד כָּאן. וְאֵנָּה לֹא יִדְעָנָא אֲמַאי לֹא מִפְּרָשׁ
כְּעֵין שְׁמִפְרָשׁ לְזֵיו הַכְּהֵנָה: **{מא}** וּמִתָּהּ. לֹא יִדְעָנָא אֲמַאי נִקְטָ לְשׁוֹן מְשִׁנָּה
וְלֹא קָאֲמַר וּבִטְלָה: **{מב}** זֵיו הַכְּהֵנָה. שֶׁהִיא חֻכָּם וְעֶשֶׂר וְכַהֲנִים רַבִּים
אוֹכְלִים עַל שְׁלַחְנוֹ. רִש"י. וְזֶה שְׁכַתְּבַת חֻכָּם צְרִיךְ לּוֹמֵר כֹּהֵן: **{מג}** חֲבָרִים.
רְצוֹנוֹ לּוֹמֵר תְּלַמְדֵי חֻכְמִים, שְׁנִקְרָאוּ כֹן עַל שֵׁם חֲבָרְתָם חֲבָרָה נֶאֱמַנְתָּ:
וּבְנֵי חוּרִין. מִיַּחְסִים. רִש"י: חֲפּוֹ רֵאשָׁם. שְׁגַבְרָה יָדִי עֲזִי כְּנִים שֶׁהֵם
עֲשִׂירִים וְאֵלּוֹ עֲנִיִּים: וְנִדְלָדְלוּ כּוֹ. אֵין חֵשׁ לָהֶם: וְאֵין דּוֹרֵשׁ. לְיִשְׂרָאֵל:
וְאֵין מִבְּקֶשׁ. עֲלֵיהֶם רַחֲמִים. עַד כָּאן לְשׁוֹן רִש"י: וְאֵין שׁוֹאֵל. בְּשָׁלוֹם
חֲבָרוֹ. נִרְאֶה לִי: הַגְּדוּל. הוּא רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר בֶּן הוּרְקָנוֹס תְּלַמִּיד רַבּוֹן יוֹחֲנָן בֶּן
זַכָּאי: שְׁרוֹ חֲפִימֵיָא. הַתְּחִילוֹ הַחֻכְמִים: סְפָרִיא. מְלַמְדֵי תִינוּקוֹת, שֶׁהֵם
קְטָנִים מִן הַחֻכְמִים: כְּחֻזָּא. עֵין רִישׁ פֶּרֶק ז' דִּיוֹמָא: כְּעֵמָא דְאַרְעָא. כְּעֵמִי
הָאָרֶץ, דְּהֵינּוּ כְּאֲנָשִׁים הַנִּבְעָרִים מִדְּעַת וּמִיִּרְאָתָהּ: **{מד}** מִבְּקֶשׁ. וְלֹא
קְשִׁיָּא דְלֹא אָמַר וְאֵין דּוֹרֵשׁ, כִּיּוֹן דְּתַרִּי תַנְאִי נִינְהוּ, וְלִישְׁנָא דְמַר הַכִּין
וְלִישְׁנָא דְמַר הַכִּין: **{מה}** בְּעַקְבוֹת כּוֹ. בְּסוּף הַגְּלוּת לְפָנֵי בֵיאת הַמְּשִׁיחַ.
רִש"י: **{מו}** יֶאֱמִיר. בְּפֶרֶק חֲלֵק גָּרַס יַעֲוֹת. וּפְרָשׁ רִש"י שְׁלֹא יִכְבְּדוּ זֶה אֶת
זֶה (מִלְשׁוֹן יִקְר, כְּבוֹד). לִישְׁנָא אַחְרֵינָא מְכַבֵּד שְׁבָהוּן יְהֵא עוֹתָן וְרַמְאִי, עַד כָּאן.
אוּ יֶאֱמִיר מֵעַנִּין גְּבַהוּת כּוֹ, וְיִהְיֶה עֲנִינּוּ הִיקָר יִגְדֵל עַד לְמַעְלָה, כְּאֲדָם
הָאוֹמֵר יֵשׁ יִקְרוֹת שְׁאֵין לְמַעְלָה הֵימְנוּ. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **{מז}** בִּיקָר.
שֶׁהַכֵּל עוֹסְקִין בְּמִשְׁתָּאוֹת: וְהַמְּלָכוֹת. שֶׁל גּוֹיִם הַשׁוֹלְטֵת בְּעוֹלָם: וְאֵין
תּוֹכְחָה. אֵין לָךְ אָדָם שְׁיִוִּכַל לְהוֹכִיחַ, שְׁפָלָם נִכְשָׁלִים בְּחֻטְאוֹת, וְכִשְׁמוֹכִיחוֹ

אומרים לו אֶתֶּה כְּמוֹנִי: **בֵּית וְעַד**. שֶׁל חֲכָמִים יִהְיֶה לְבַיִת זְנוּת, שֶׁכֵּלוּ
הַחֲכָמִים וְאִין לֹמֵד תּוֹרָה, וִיְהִי חָרֵב מֵאִין אִישׁ, וּבְעֲלֵי זִימָה מִתְּגוֹדְדִים
שָׁם, מִפְּנֵי שְׁחוּץ לְעִיר הָיָה בְּתֵי מְדַרְשׁוֹת שְׁלֵהֶם. רַשִׁ"י: **[מח] זְרִיזוֹת כּו'**.
פְּרוּשׁ זְרִיזוֹת שֶׁהוּא זְהִיר וּמְהִיר בְּמַצּוֹת, כְּדֹאמְרֵינָן זְרִיזִין מְקַדְּמִין
לְמַצּוֹת. הַר"ן. וְכֵן בְּכֻלּוֹ שֶׁהוּא זְרִיז לְהַשְׁמֵר עֲצֻמוֹ שְׁלֵא תֵבֵא עֲבָרָה לְיָדוֹ.
רַשִׁ"י. וּפְרוּשׁ נְקִיּוֹת, נְקִי בְּאִין חֲטָא: **[מט] טְהוּרָה**. פֶּרֶשׁ רַשִׁ"י צַח וּמְלָבָן,
וְעֲדִיף מְנַקֵּי. וְהַנְּמוּקֵי יוֹסֵף מְפָרֵשׁ טְהוּרַת הַלֵּב, כְּשֶׁיִּמְנַע עֲצֻמוֹ מֵעֲבֵרוֹת
יְגַרֵם לוֹ שֶׁאֵפְלוּ בְּמַחְשְׁבָתוֹ לֹא יִחְטָא. וְעַיִן תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: **[נ] פְּרִישׁוֹת**.
אֵף מְדַבֵּר הַמֵּתֵר פּוֹרֵשׁ, לְהַחֲמִיר עַל עֲצֻמוֹ. רַשִׁ"י: **[נא] קִדְשָׁה**. שֶׁהוּא
פְּרִישׁוֹת טְפִי לְהַתְקַדֵּשׁ אֵפְלוּ מֵהַצָּרִיךְ לְגוֹפּוֹ, כְּגוֹן נְזִירוֹת יַיִן וְתַעֲנִיּוֹת. יְפֵה
מֵרְאָה. וִיְהִי פְרוּשׁ קִדְשׁ עֲצֻמָּה בְּמֵתֵר לָךְ שֶׁאֵמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרָנִים לְבִרְכָה,
כְּלוּמֵר בְּמֵתֵר וְצָרִיךְ לָךְ: **[נב] עֲנוּה**. מֵתוֹדֵד שֶׁהוּא מְבַזֶּה עֲנִינֵי הָעוֹלָם בֶּא
לְיַדֵּי עֲנוּה. הַר"ן: **[נג] יִרְאֵת חֲטָא**. הֵינּוּ שֶׁמֵּצֵד הַחֲטָא בְּעֲצֻמוֹ מִתְּיָרָא. וְלֹא
מִיִּרְאֵת הַפְּרַעַנּוֹת, אֲלֵא מֵאֲהַבַת הַמְּקוֹם אוֹ מִפְּנֵי מוֹרְאוֹ, וְאִין זֶה מוֹרְא
פְּרַעַנּוֹת אֲלֵא שֶׁמוֹרְאוֹ וְגִדְלוֹ וְאֵימָתוֹ מְטַלֵּת עָלָיו. אִי נִמְי רְצוֹנוֹ לֹמֵר
שֶׁמִּדְּקָדֵק מְאֹד פֶּן יִכְשַׁל בְּחֲטָא אֵפְלוּ בְּשׁוּגָג. יְפֵה מֵרְאָה: **[נד] חֲסִידוֹת**.
פְּרוּשׁ שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו לְשֵׁם שָׁמַיִם. הַר"ן. וְלִי נִרְאָה לְפָרֵשׁ דֵּהֵינּוּ וְתוֹרוֹ עִם
חֲבָרָיו לְפָנִים מְשׁוּרַת הַדִּין בְּמִשְׁאָו וּמִתְנָו. יְפֵה מֵרְאָה: **[נה] רוּחַ הַקִּדְשׁ**.
לְהַשְׁרוֹת עָלָיו שְׁכִינָה. רַשִׁ"י: **[נו] תְּחִיַת הַמֵּתִים**. בִּירוּשַׁלַּיִם, דְּכַתִּיב וְנִתְּתִי
רוּחִי בְּכֶם וְחִייתֶם [יחזקאל לז], שֶׁבְּתַחֲלָה יִתֵּן בְּהֶם רוּחַ הַקִּדְשׁ, וְעַל יָדֵי זֶה
יִחִיו. וְכֵן פֶּרֶשׁ נְמוּקֵי יוֹסֵף, וְנִתְּתִי רוּחִי בְּכֶם, שֶׁרוּחַ הַקִּדְשׁ נִדְּבַקַת בְּהֶם.
וְאֵף עַל גַּב דְּפִשׁוּטוֹ נִתְּיַנַּת הַרוּחַ בְּגוּפָם כְּדִי שְׁיַחֲיוּ, מִדְּכַתִּיב רוּחִי וְלֹא רוּחַ
מִשְׁמַע הַרוּחַ הַמְּיַחֵד לְהִי דֵּהֵינּוּ רוּחַ הַקִּדְשׁ. יְפֵה מֵרְאָה: **[נז] עַל יָדֵי אֱלֹהֵי**
זְכוּר לְטוֹב. וּבִירוּשַׁלַּיִם, תְּחִיַת הַמֵּתִים מְבִיאָה לְיַדֵּי אֱלֹהֵי, וּמִיַּתִּי
מִדְּכַתִּיב הִנֵּה אֲנִכִי שׁוֹלַח לְכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לְפָנֵי בֵּא יוֹם הִי הַגְּדוֹל
וְהַנּוֹרָא [מלאכי ג]. וּפֶרֶשׁ הַר"ן וְכִינּוֹן דְּבִשְׁבִיל אוֹתוֹ יוֹם אֲתִי אֱלֹהֵי, נִמְצָא
שְׁתַּחֲוִית הַמֵּתִים גּוֹרְמַת לְאֱלֹהֵי שְׁיָבֵא: